

Publications Library
312/MS/PA Library

NDROM SAMBUT MA KON SE

Phân Học Sinh

Quang

MINH BUNHONG
1ST GRADE ETHICS TEXT BOOK

JRONGUAY

Lớp Một

Gập Nti

NUIH N' HÂM UEH

Em Tập Tính Tốt Cho Các Sắc-Tộc

KANANG KAN GIÛT MLEH NGLUH PAQ

Trung-Tâm Học-Liêu
Bộ Giáo-Dục Xuất-Bản
1971

DO NOT REMOVE

V71.38 (75)

NDROM SAMBÛT MA KON SE
 Phần Học Sinh (Tiếng Mnong)
 Tỉnh: Quảng Đức, Darlac

GẤP NTI NUIH N'HÂM UEH

Em Tập Tính Tốt Cho Các Sắc-Tộc

1ST GRADE students ETHAKS TEXT BOOK

Richard L. Phillips ?

Y kem Kpor

JRÔ NGUAY

Lớp Một

KANÂNG KAN GÍT MLEH NGLUH PAQ

Trung-Tâm Học-Liêu
 Bộ Giáo-Dục Xuất-Bản
 Lần thứ nhất, 1971: 5,000 cuốn

Ấn-hành trong khuôn-khổ chương-trình
hợp-tác giữa

Bộ Giáo-Dục
Bộ Phát-Triển Sắc-Tộc
Viện Chuyên-Khảo Ngữ-Học
Cơ-Quan Phát-Triển Quốc-Tế Hoa-Kỳ
tại Việt-Nam

LỜI TỰA

Cuốn sách này đã soạn dựa theo cách trình-bày và nội-dung của cuốn Đức Dục bằng tiếng Việt do Bộ Giáo-Dục xuất-bản.

Một vài sửa đổi nhỏ đã được thực-hiện trong các bài học để những tài-liệu được thích-hợp với văn-hóa của các sắc dân thiểu số.

Khi soạn cuốn sách này chúng tôi giả định rằng các học sinh đã biết đọc và viết tiếng mẹ đẻ.

Mặc dầu học sinh không bị bắt buộc phải đọc tiếng Việt trong cuốn Đức-dục lớp một, chúng tôi đã viết các bài học bằng hai thứ tiếng, để giáo viên có thể đọc các bài tiếng Việt cho học sinh nghe. Bằng cách này, học sinh sẽ được thực hành thêm về chữ Việt đang học trong lớp nói Việt ngữ.

VÀI LỜI NÓI ĐẦU

Những sách giáo khoa song ngữ ở bậc tiểu học được soạn thảo trong chương trình của Bộ Giáo-Dục dành riêng cho các trường Sác tộc.

Mục đích của những sách này là để bỏ túc việc dạy tiếng sác tộc ở lớp Võ Long, đồng thời để chuyển sang việc học quốc ngữ tại các lớp trên ở bậc tiểu học. Những sách này còn giúp ích cho học sinh học hỏi một cách hiệu quả hơn.

Đề tài trong sách được dịch theo đề tài trong chương trình tiếng Việt, nhưng những hình vẽ đã được vẽ lại và những bài giảng cũng được thay đổi để phù-hợp với phong tục tập quán của đồng bào Sác tộc.

Ở lớp Một (lớp Năm cũ) học sinh sẽ đọc bài bằng tiếng mẹ đẻ rồi giáo viên sẽ đọc bằng tiếng Việt cho chúng nghe. Ở lớp Hai, học sinh sẽ bắt đầu tập đọc bằng tiếng Việt rồi dần dần chúng có thể đọc những bài ấy một mình.

Trương Văn Đức

Giám-Đốc Nha Tiểu-Học
và GDCĐ

Saigon - 1971

N T I L G E H

KÔQ I

Gáp Nti Nuih N'Hâm Ueh

	Đah lóp
1. H'Bat jêh ri Y-Nam	18
2. Tho sêk êng nôm	20
3. Pach muh măt êng nôm	22
4. Kít sők êng nôm	24
5. Tâm rgâl jep jêh ri soh êng nôm kho ao	26
6. Klôt bêl, dăp phôi nah, mŭng jêh ri kho ao	28
7. Dăp ăn ueh ndrom sambŭt samtrăa . . .	30
8. Nau plôq nti	32
9. Băr ntoh mbôh ngời sŏng	34
10. Sŏng srăng	36
11. Ngời sŏng	38
12. Tơ lah kloh, riq mơ geh nau lăng săk jăn	40
13. Dăp ndrom sambŭt tâm ntŭk ơm	42
14. Nau plôq nti	44

KÔQ II

Kan Kon Se Bư Tâm Mpôl Băl

15. Mbôq hăn kan	48
16. Mêq pah kan	50

Đah lóp

17. Mát mray oh kon	52
18. Y-Nam kăt	54
19. Sâm nti kon	56
20. Bơq mray nkra ngih	58
21. Nau plơq nti	60
22. Ăn u châu maak nuh n'hâm	62
23. Iăt nau me mboh	64
24. Dup gút dah me mboh	66
25. Ngời tâm dăng yuh nâu	68
26. Kơl me mboh	70
27. Kơl mboh djrah tòm si	72
28. Mát mray oh hên	74
29. Nau plơq nti	76

KÔQ III

Kan Kon Se Bư Ta Ngih Sambüt

30. Nai nti rblang ma leq nuh n'hâm	80
31. Rông, yôq phung kon se nti sambüt	82
32. Yok, jêh ri iăt bâr nai	84
33. Rông ma nai nti	86
34. Tâm rông ndrăng bắl	88
35. Ăn nơ pắl ma bắl	90
36. Pắl ndrel ueh maak	92
37. Pắl ma nau sớng ueh	94
38. Nau plơq nti	96
39. Mbah kơ	98
40. Dồl dắp ntrong	100
41. Chêq ndők n'ha rdaih tâm bai	102

Đah lóp

42. Soh dak diu bah dih	104
43. Mray chhưng rndl	106
44. Mray ngih sambüt ăn kloh	108
45. Nau plơq nti	110
46. Mray ndrom sambüt samtra jêh ri nơ đồng nti sambüt	112
47. Mray ăn kloh ntu dak	114
48. Hăn ek, hăn chrach ăn gắl ntúk	116
49. Mray ngih ek ăn kloh	118
50. Lơi bư iớh n'gar	120
51. Lơi peq kao, gêh n'gắng si	122
52. Nau plơq nti	124

KÔQ IV

Roq Gung Trong

53. Hăn mớ bah ma	128
54. Lơi tâm pắl roq trong	130
55. Hăn rgăn trong	132
56. Lơi mừch mach ma phung ni nap	134
57. Nkhút ndők roq trong jêng bớq ngắn	136
58. Nau plơq nti	138
59. Tơ lah ncho ndeh Lambretta	140
60. Ncho ndeh lơi guq ôh ta gung jữ hao	142
61. Ncho ndeh lơi ta yớh ti bah dih	144
62. Ndech nkân ngắn mớ dơi jữ hao	146
63. Lơi hăn jot tâm nkual om gớq	148
64. Nau plơq nti	150

M Ụ C - L Ụ C

CHƯƠNG I

Em Tập Tính Tốt

	Trang
1. Hồng và Lạc	18
2. Đánh răng lấy	20
3. Rửa mặt lấy	22
4. Chải đầu lấy	24
5. Thay quần áo và mang dép lấy	26
6. Xếp đặt mũng, mền, chiếu và quần áo	28
7. Xếp sách vở gọn-gàng	30
8. Bài ôn	32
9. Nói-năng mạnh-dạn	34
10. Thật thà	36
11. Nói thật	38
12. Có sạch-sẽ mới khỏe mạnh	40
13. Sách vở xếp đúng chỗ	42
14. Bài ôn	44

Chương II

Bổn-phận Em Trong Gia-đình

15. Ba làm việc	48
16. Má làm việc	50
17. Trông-nom con cái	52
18. Lạc đầu	54
19. Dạy con	56

	Trang
20. Ba sửa-sang nhà cửa	58
21. Bài ôn	60
22. Làm vui lòng ông bà	62
23. Vâng lời cha mẹ	64
24. Lễ-phép với cha mẹ	66
25. Nói-năng lễ-phép với anh chị	68
26. Giúp đỡ cha mẹ	70
27. Giúp cha tưới cây	72
28. Coi-sóc em nhỏ	74
29. Bài ôn	76

Chương III
Bốn-phận Em Ở Học-đường

30. Dạy-dỗ	80
31. Thương yêu học trò	82
32. Kính-trọng và vâng lời thầy	84
33. Yêu mến thầy	86
34. Thương-yêu nhau	88
35. Nhường đồ chơi cho bạn	90
36. Chơi chung hòa-thuận	92
37. Chơi thắng-thần	94
38. Bài ôn	96
39. Chào cờ	98
40. Lúc sắp hàng	100
41. Bỏ giấy vào giỏ	102
42. Ra ngoài nhỏ	104
43. Giữ-gìn bàn ghế	106
44. Giữ tường sạch	108

	Trang
45. Bài ôn	110
46. Giữ-gìn sách vở và học-cụ nhà trường	112
47. Giữ giếng nước sạch	114
48. Đi tiêu, đi tiểu có nơi	116
49. Giữ nhà tiêu sạch	118
50. Không phá hàng rào	120
51. Không hái hoa, bẻ cây	122
52. Bài ôn	124

Chương IV
Ngoài Đường

53. Đi bên phải	128
54. Không Nô-giỡn ngoài đường	130
55. Băng qua đường	132
56. Không chế riều người tàn-tật	134
57. Đổ rác ra đường bần lâm	136
58. Bài ôn	138
59. Khi đi xe lam	140
60. Đi xe không đứng ở bậc lên xuống	142
61. Đi xe không thò tay ra ngoài	144
62. Xe ngừng hẳn, hãy lên xuống	146
63. Không đi trên bồn cỏ	148
64. Bài ôn	150

KÔQ I

GÁP NTI NUIH N'HÂM UEH

Chương I

Em Tập Tính Tốt

1. H'BAT JÊH RI Y-NAM

Hồng Và Lạc

H'Bat
Hồng

Y-Nam
Lạc

2. THO SÊK ÊNG NỜM

Đánh Răng Lấy

3. PACH MUH MẶT ÊNG NỜM

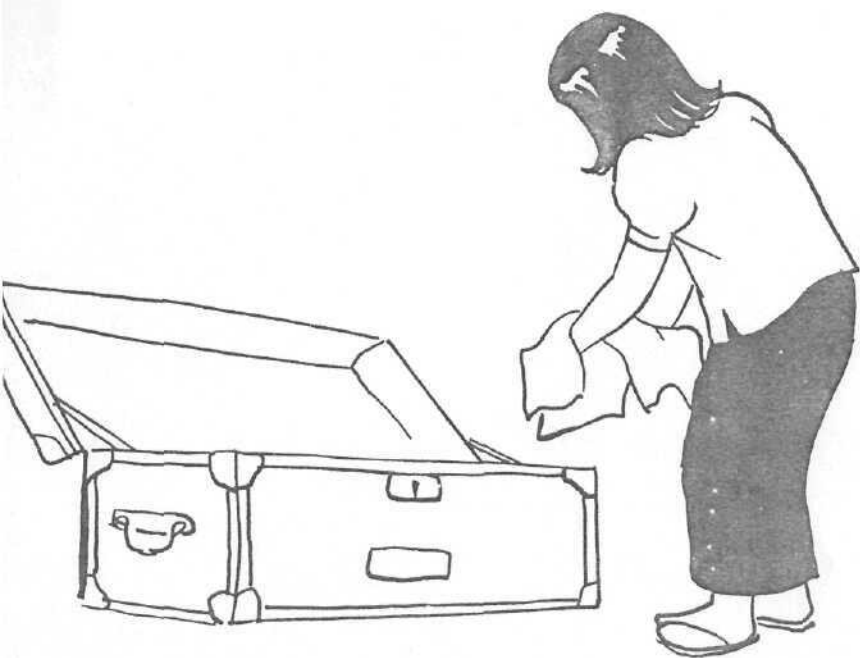
Rửa Mặt Lấy

4. KÍT SỜK ÊNG NỜM
Chải Đầu Lấy

5. TÂM RGÂL JEP JÊH RI SOH ÊNG
NỜM KHO AO

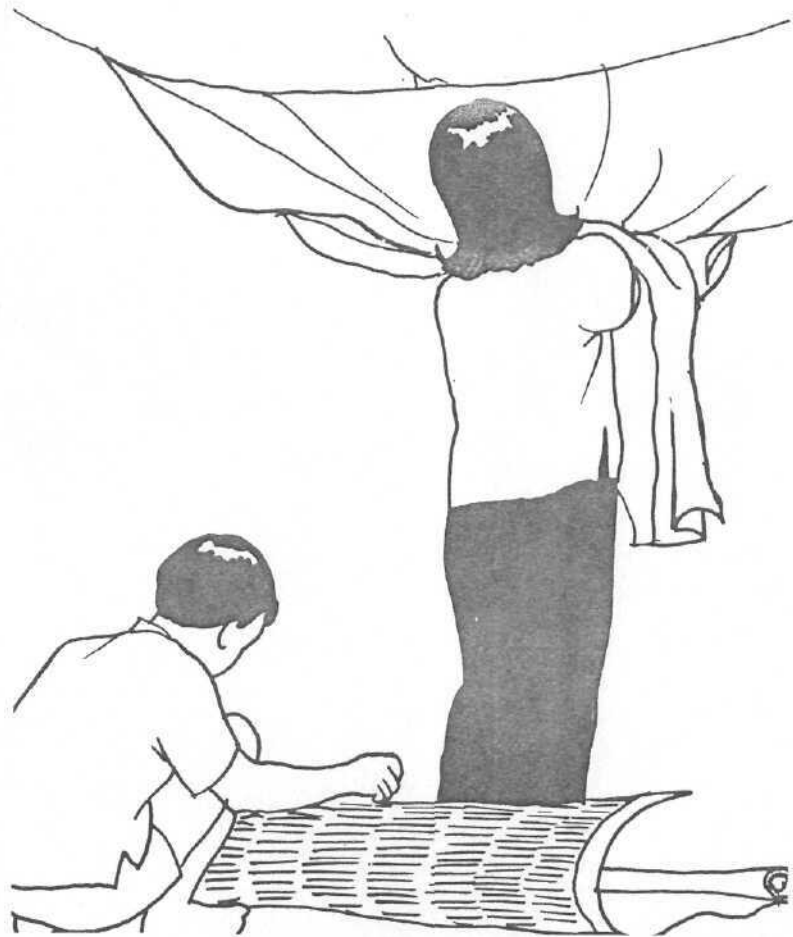
Thay Quần Áo Và Mang Dép Lấy

6. KLÔT BÊL, DẮP PHÔI NAH,

MŨNG JÊH RI KHO AO

Xếp Đặt Mùng, Mền, Chiếu Và Quần Áo

7. DẶP ẢN UEH NDROM SAMBŪT SAMTRA

Xếp Sách Ở Gọn-gàng

8. NAU PLOQ NTI

Bữ êng nôm

Phung he aở đ ad toyh jêh,

Mâu ũch bư nau jêr bu.

Tho sêk kít sỏk tởh ao,

Ti he nôm bư dadê.

Bài Ôn

Tự làm lấy

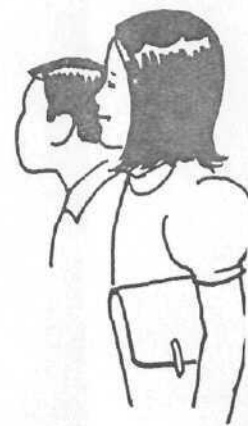
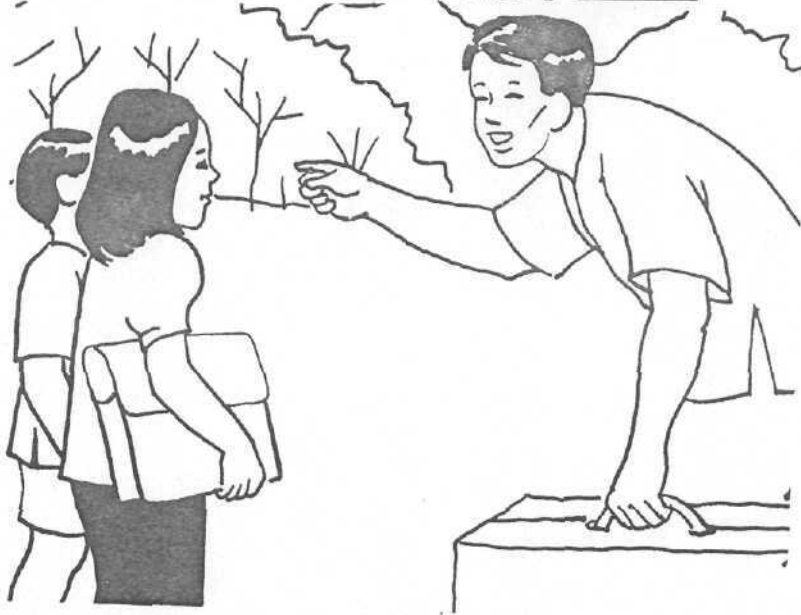
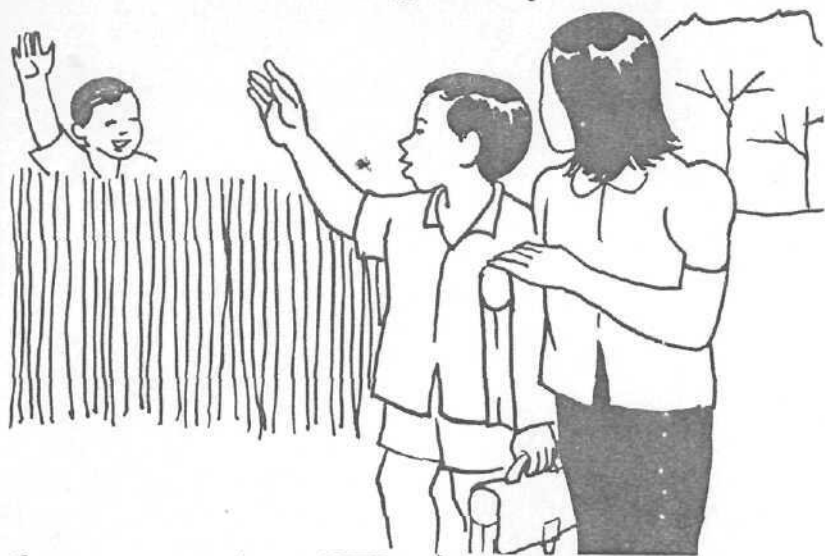
Chúng mình giờ đã khôn lớn,
Không muốn luôn luôn phiền ai.
Đánh răng, chải đầu, thay áo,
Tay ta làm lấy gọn gàng.

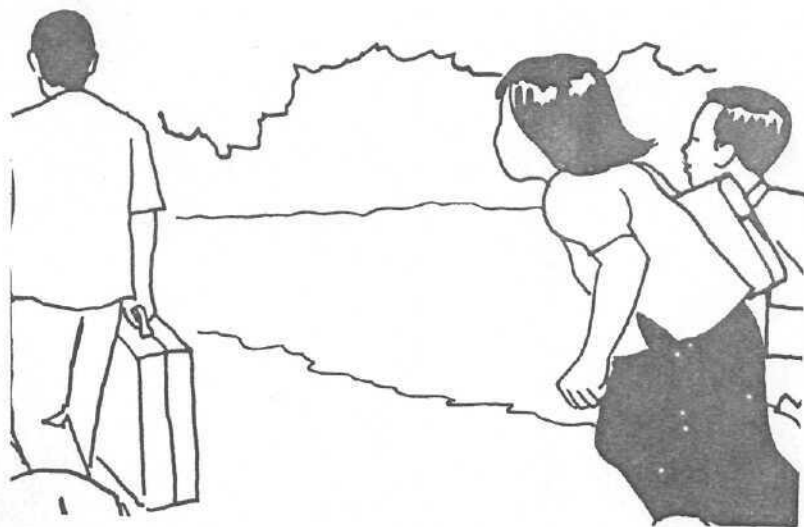
9. BÂR NTOH MBƠH NGƠI SỐNG

Nói-năng Mạnh-dạn

10. SỐNG SẼNG

Thật Thà

II. NGÔI SỐNG

Nói Thật

12. TỎ LAH KLOH, RIQ MỞ GEH NAU
LĂNG SĂK JĂN

Có Sạch-sẽ Mới Khỏe Mạnh

13. DẶP NDROM SAMBŪT TÂM NTŪK ƠM

Sách vở xếp đúng chỗ

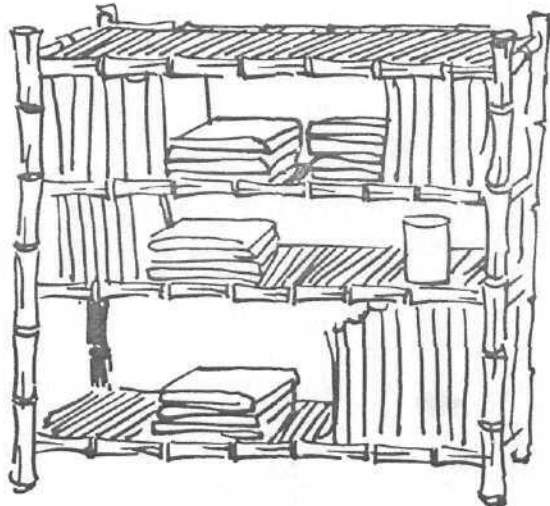
14. NAU PLOQ NTI

Bài Ôn

Moh ntük may rông?

Em thích cảnh nào?

Mbu; may köt?

Em bắt-chước ai?

KHQ II

Chương II

KAN KON SE BŨ TÂM MPÔL BĂL

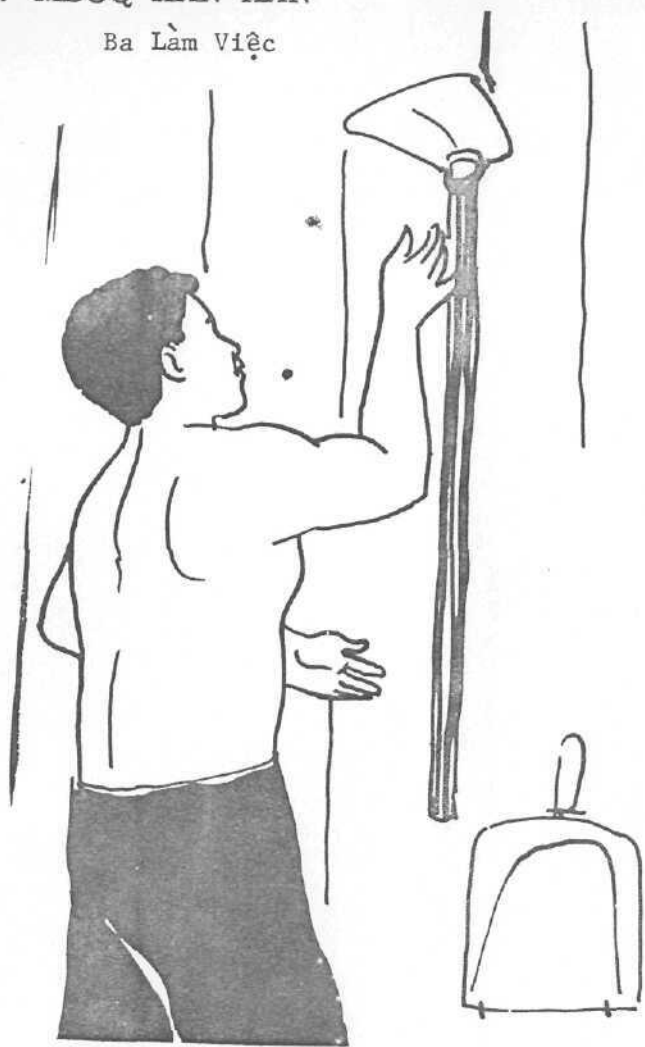
Bổn-phận Em Trong Gia-đình

15. MỞ Q HÃN KAN

Ba Làm Việc

Bớ hãn kan.

Ba làm việc.

Bớ pők neh.

Ba đang cuốc đất.

16. MÊQ PAH KAN

Má Làm Việc

Mêq pih kho ao.

Má giặt quần áo.

Mêq mpruh phe.

Má sảy gạo.

Mêq jím ao.

Má vá áo.

17. MẬT MRAY OH KON

Trông-nom Con Cái

Mêq păng sâm ũm Y-Nốt.

Má tắm cho Việt.

Mêq păng lằng

Y-Nốt bêch.

Má thả mùng cho Việt ngủ.

Ao Y-Nam sat.

Mêq păng jím ao păng.

Áo Lạc rách.

Má khâu lại.

18. Y-NAM KÁT

Lạc Đâu

Y-Nam kát.

Lạc đầu.

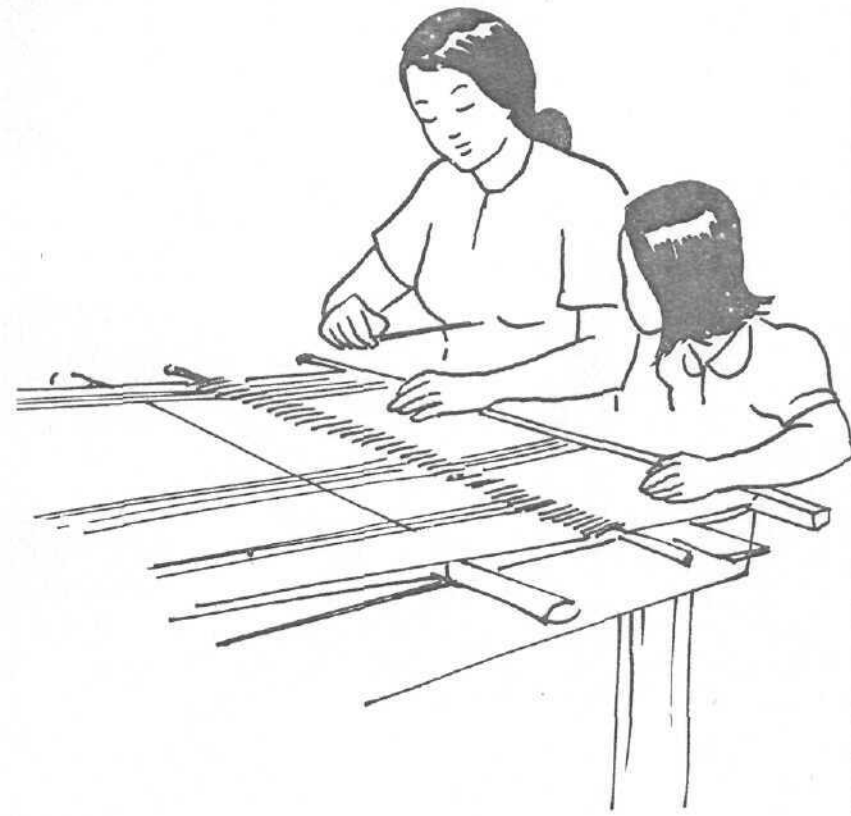
Mêq pãng sâm n' hơk dak si ăñ Y-Nam nhêt.

Má cho Lạc uống thuốc.

19. SÂM NTI KON

Dạy Con

Me păng nti H'Bat tanh nah.

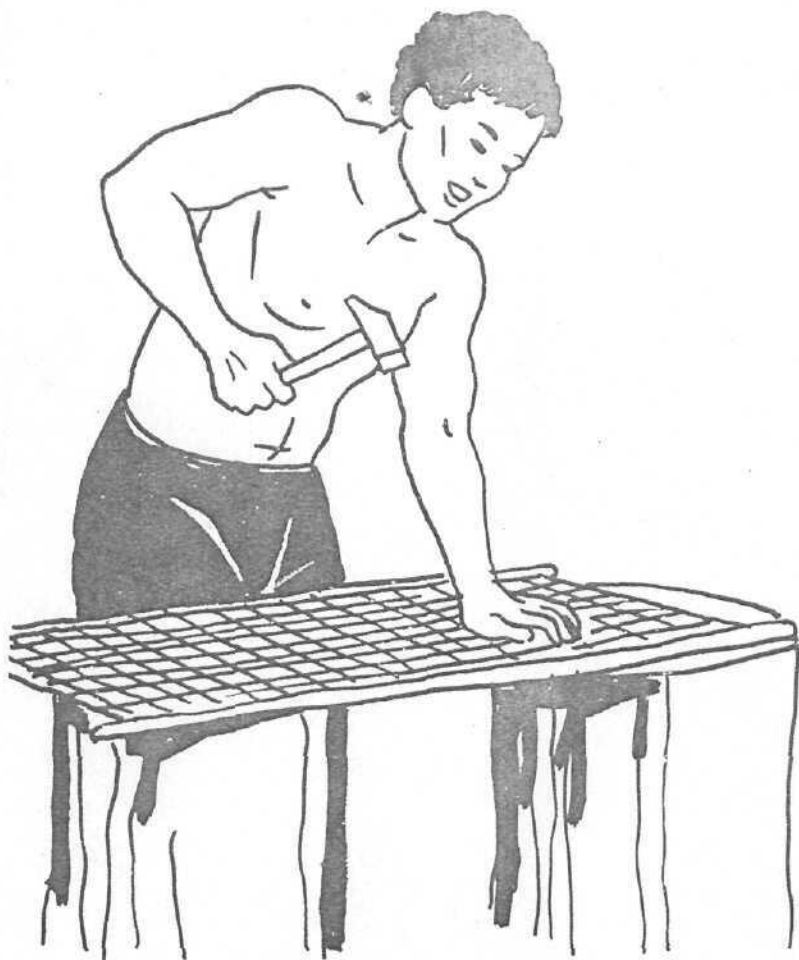
Má dạy Hồng dệt vải.

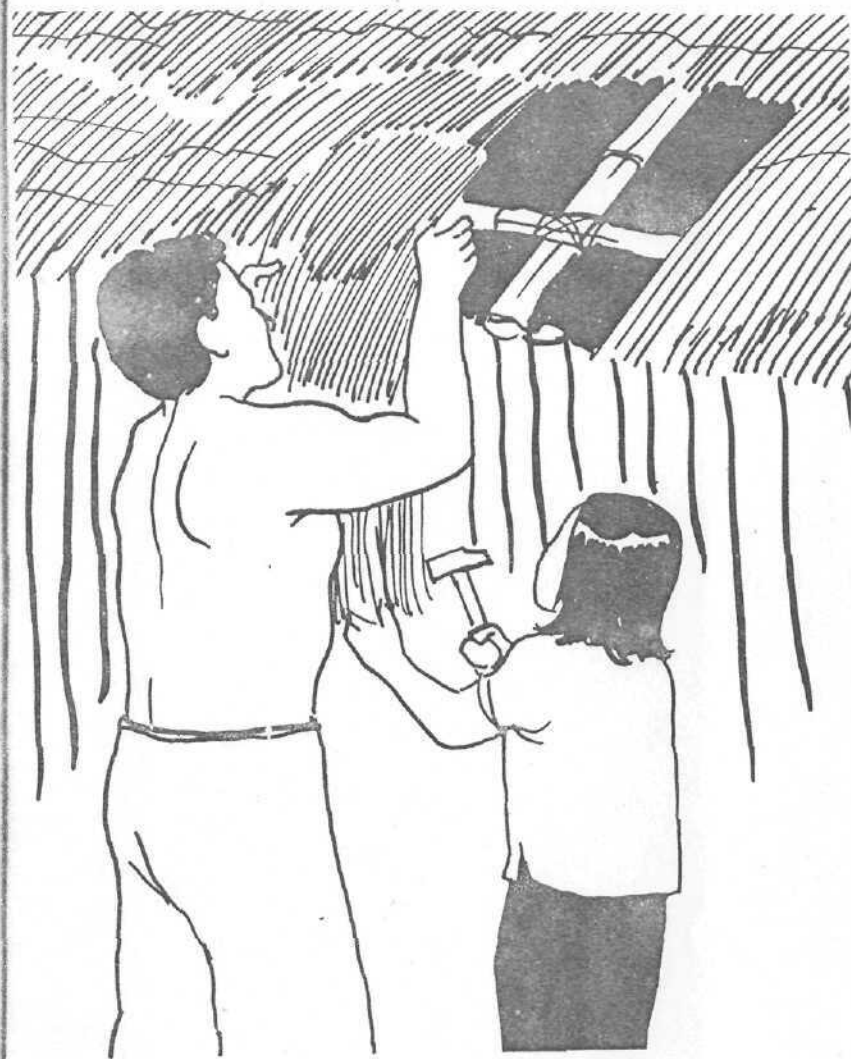
Bờq păng sâm nti Y-Nam.

Ba dạy Lạc học.

20. BỜQ MRAY NKRA NGIH
Ba Sủa-sang Nhà Cửa

Bờq nkra mpông nghih idh.
Ba sủa cánh cửa hư.

Bờq nkra bôk pho.
Ba sủa mái nhà.

21. NAU PLOQ NTI

Bài Ôn

Moh mêq bư?
Má làm gì?

Moh mêq bư?
Má làm gì?

Moh bđq-bư?
Ba làm gì?

Moh mêq bư?
Má làm gì?

Moh mêq bư?
Má làm gì?

22. ẨM U CHÂU MAAK NUIH N'HÂM

Làm Vui Lòng Ông Bà

Y-Nam ăn tong hât ma châu păng.

Lạc đưa ống điều cho ông.

H'Bat ăn nông dak ma u păng nhêt.
Hồng đưa bầu nước uống cho bà.

23. LẬT NÁU MẸ MBOQ

Vâng Lời Cha Mẹ

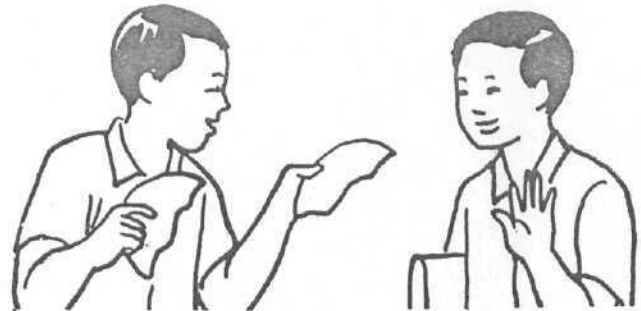

"Lời ta khân ay may sa bánh
bu tách roq trong hơq."
"Các con đừng ăn bánh bán dọc đường."

"Bánh ở njững gần lah!"
"Bánh này ngon lắm!"

"Gập mâu ịch sa ôh."
"Cám ơn, tôi không ăn."

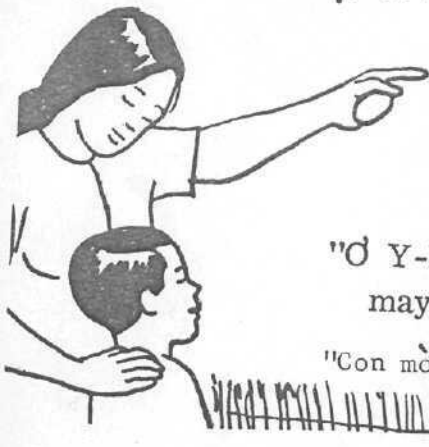
24. ĐUP GƯT ĐAH ME MBÓQ

Lễ-phép Với Cha Mẹ

Ngih Y-Nam geh bu năch.

Nhà Lạc có khách.

"Ồ Y-Nam, hăn kuăl bđq
may, khâl bu năch."

"Con mời ba về tiếp khách."

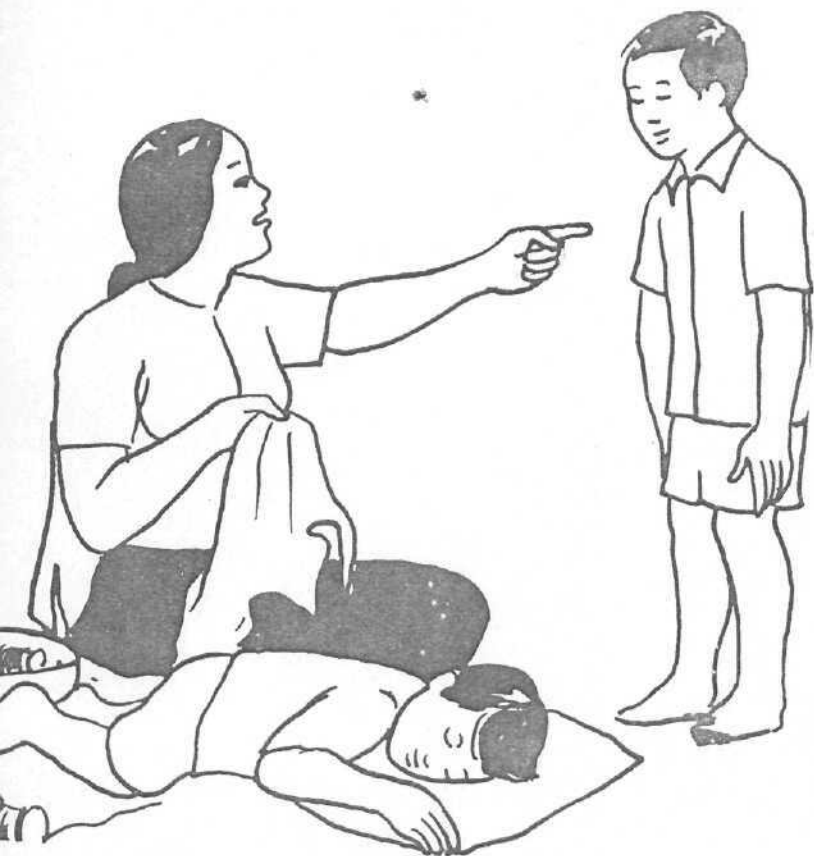

"Ồ bđq, ngih he geh bu năch!"

"Thưa ba, có khách ạ!"

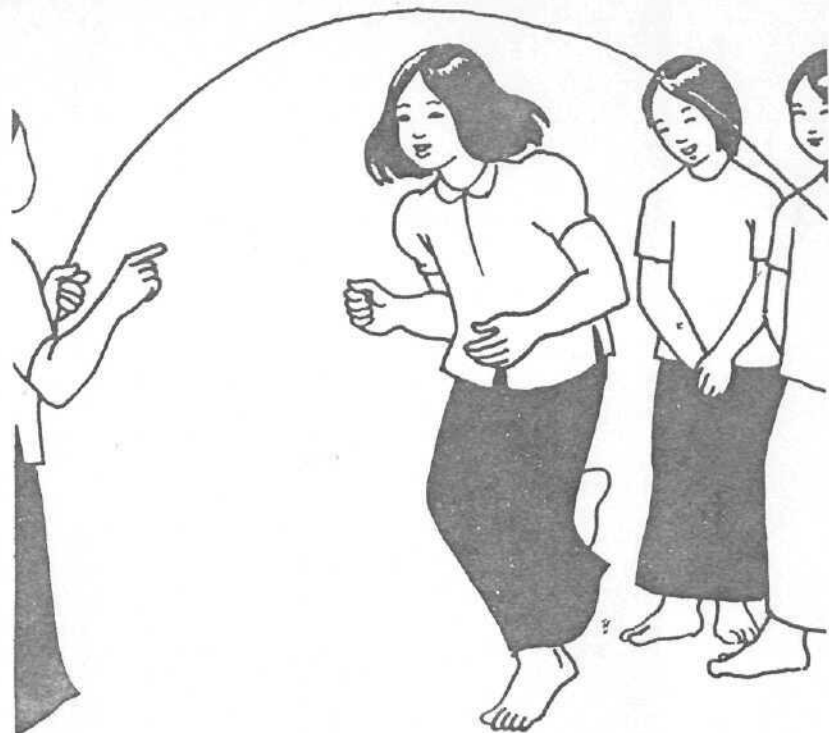
25. NGỜI TÂM DÂNG YUH NÂU

Nói-năng Lễ-phép Với Anh Chị

"Hăn kuăl H'Bat sít hợq!"

"Đi gọi Hồng về cho má!"

"Ồ yuh, mêq kuăl lah!
Ay sít hom yuh hợq!"

"Chị ơi! Má kêu.
Chị về liền nhé!"

26. KỎL ME MBOQ

Giúp Đỡ Cha Mẹ

H'Bat jêh ri Y-Nam

kỏl me mboq khân păng.
Hồng và Lạc giúp đỡ ba má.

27. KỎL MBOQ DJRAH TÓM SI
Giúp Cha Tưới Cây

H'Bat jêh ri Y-Nam kỏl mbỏq
khân pãng djrah tâm ban leq.
Hồng và Lạc cùng tưới cây với cha.

28. MẬT MRAY OH HÊN

Coi-sóc Em Nhỏ

H'Bat rao ti oh păng.

Hông rửa tay cho em.

Y-Nam nsiãm an oh păng sa.

Lạc cho em ăn.

29. NAU PLOQ NTI

Bài Ôn

Kon se jêq ad dơi geh nau khư bu rnê leq?

Phâm bư?

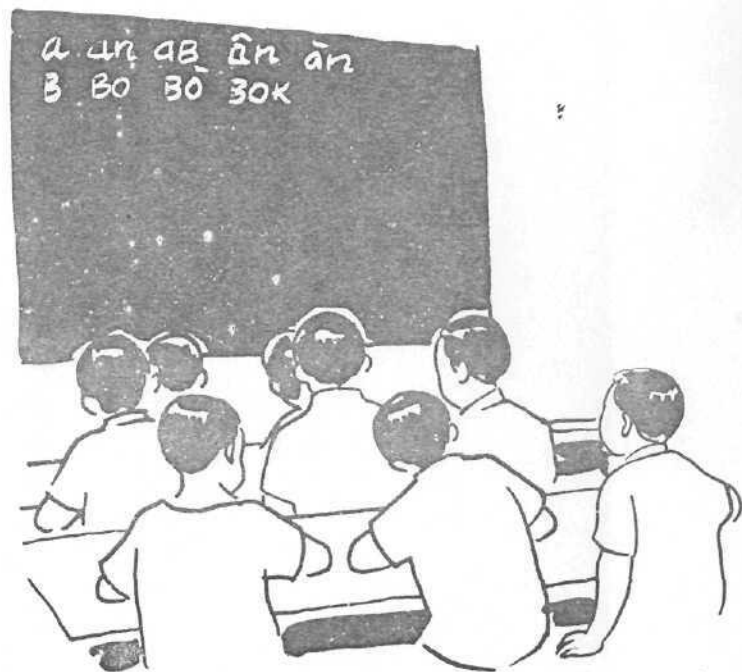
Em bé này có đáng khen không?
Tại sao?

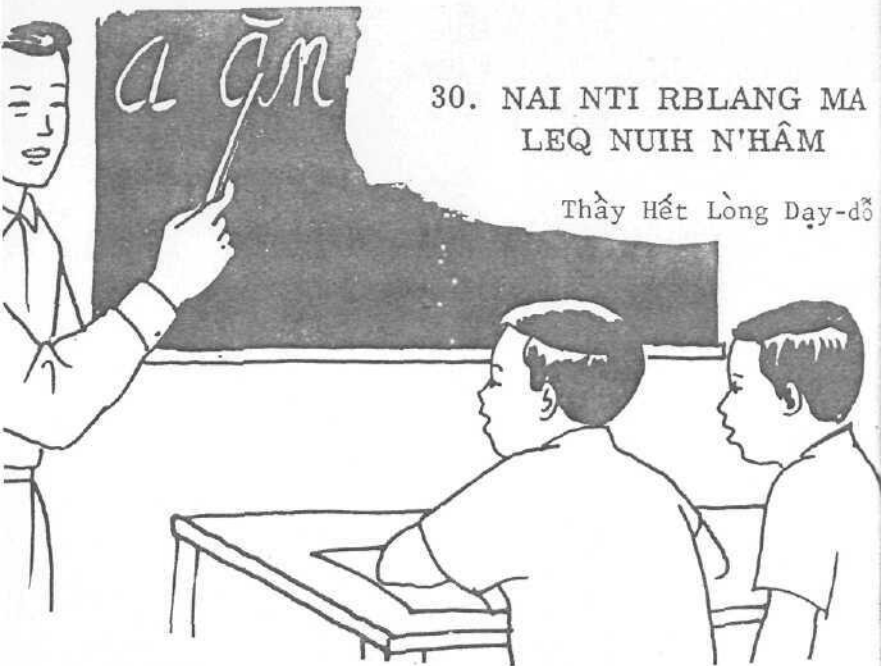
KÔQ III

Chương III

KAN KON SE ĐỦ TA NGHỊ SẢM BŨT

Bổn-phận Em Ở Học-đường

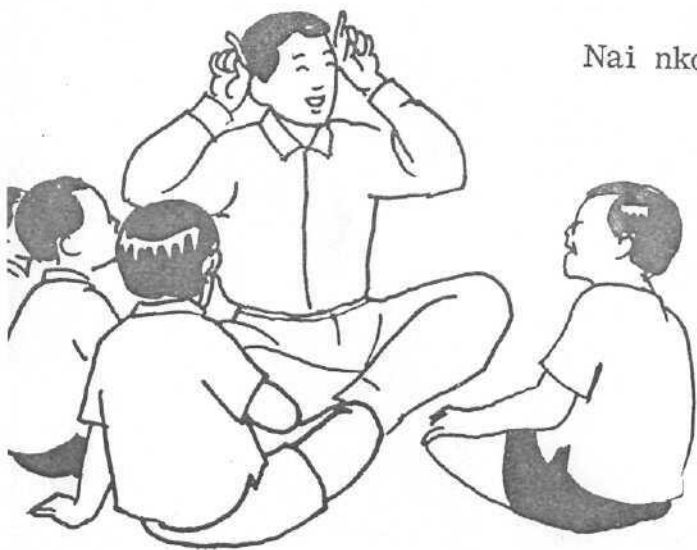

30. NAI NTI RBLANG MA
LEQ NUIH N'HÂM

Thầy Hết Lòng Dạy-dỗ

Nai nti nau nti uãnh.
Thầy dạy tập đọc.

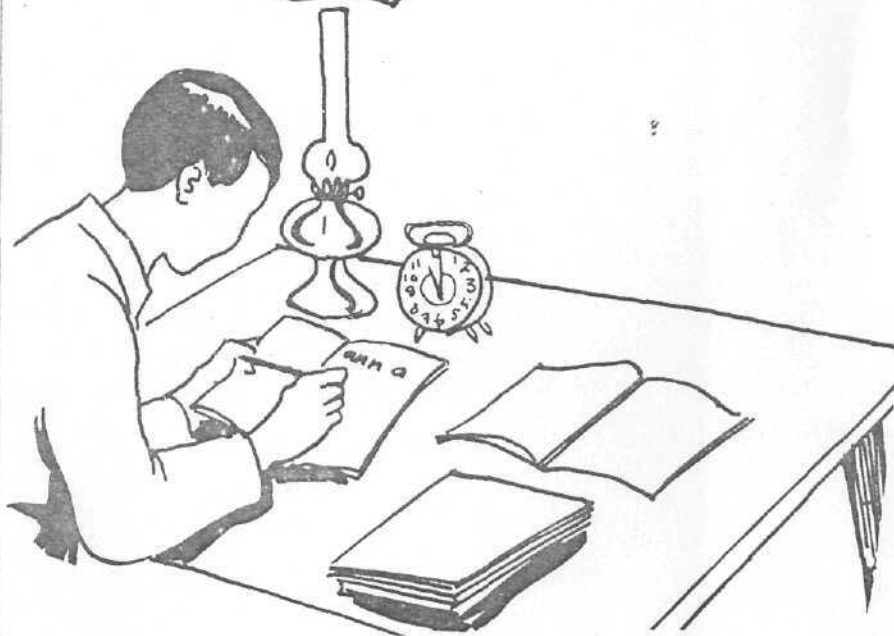
Nai nkoch bri.

Thầy kể
chuyện.

Nai nti Y-Nam chih.

Thầy dạy Lạc viết.

Ta nghì, nai pah kan tât jru mǎng.
Ở nhà, thầy làm việc đến khuya.

31. RŨNG, YÔQ KON SE NTI SAMBŪT
Thương Yêu Học Trò

Y-Nam mâu geh ndrom n'ha rdaih ôh.
Nai ăn ma păng du ndrom.

Y-Nam lah:

"Gập lah ueh ma nai."

Nam không có vở. Thầy cho em một cuốn.

Nam nói: "Em cảm ơn thầy."

Nai sâm nti phung kon se pâl.

Thầy hướng dẫn học sinh chơi.

32. YOK, JÊH RI IÁT BÂR NAI

Kính-trọng Và Vâng
Lời Thầy

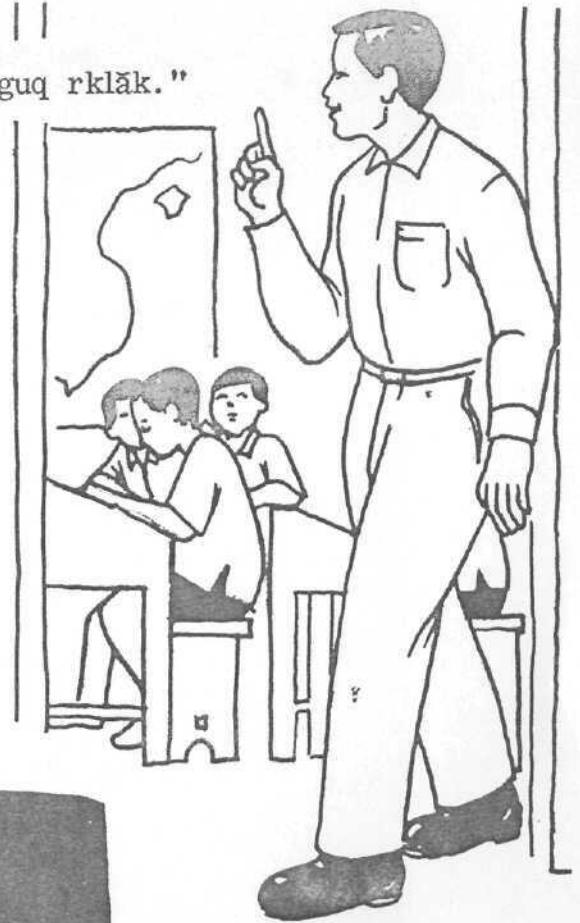

H'Bat, Y-Nam jêh ri leq bắl ẵbaq mbah nai.

Hồng, Lạc và các bạn chào thầy.

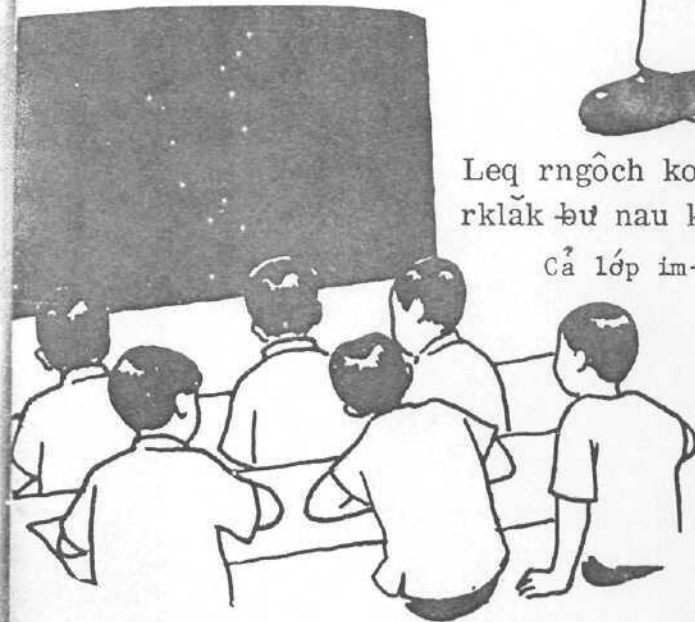
||
"Khôn ay may guq rklăk."

"Các em hãy
giữ im-lặng."

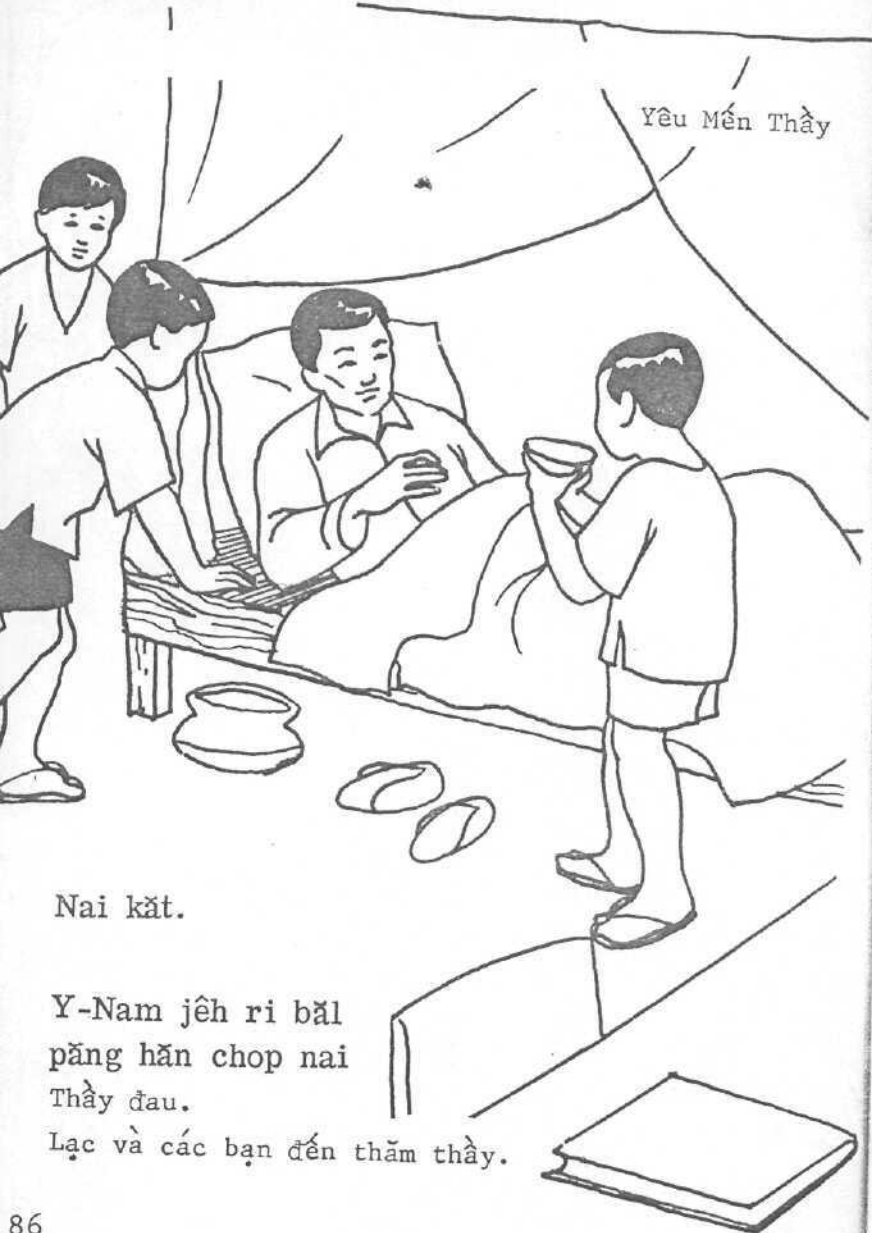

Leq rngôch kon se guq
rklăk ẵu nau kộp.

Cả lớp im-lặng làm
bài.

33. RÕNG MA NAI NTI

Yêu Mến Thầy

Nai kăt.

Y-Nam jêh ri bắ
pắng hắn chop nai
Thầy đau.

Lạc và các bạn đến thăm thầy.

Nai mhe bah kăt.

Y-Nam jêh ri phung bắ pắng mầu hứ nêh
ngrâm ôh gay ma lờ ănh geh nau rsuak nai.
Thầy vừa hết bệnh.

Lạc và các bạn không làm ồn để thầy khỏi mệt.

34. TÂM RỒNG NDRĂNG BĂL

Thương-yêu Nhau

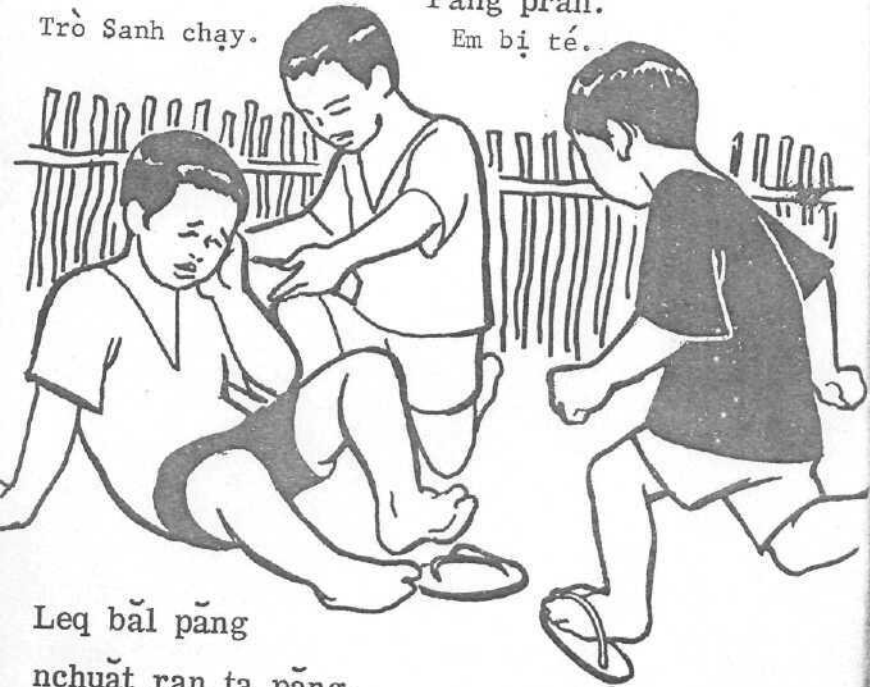

Kon se nti sambũt N-San nchuãt.

Trò Sanh chạy.

Pãng prah.

Em bị té.

Leq bãl pãng
nchuãt ran ta pãng.

Các bạn vội chạy đến.

Y-Nam hãn joi nai.
Lạc đi tìm thầy.

Y-Nam lah:

"Ở nai, N-San prah ta ri."

Lạc nói:

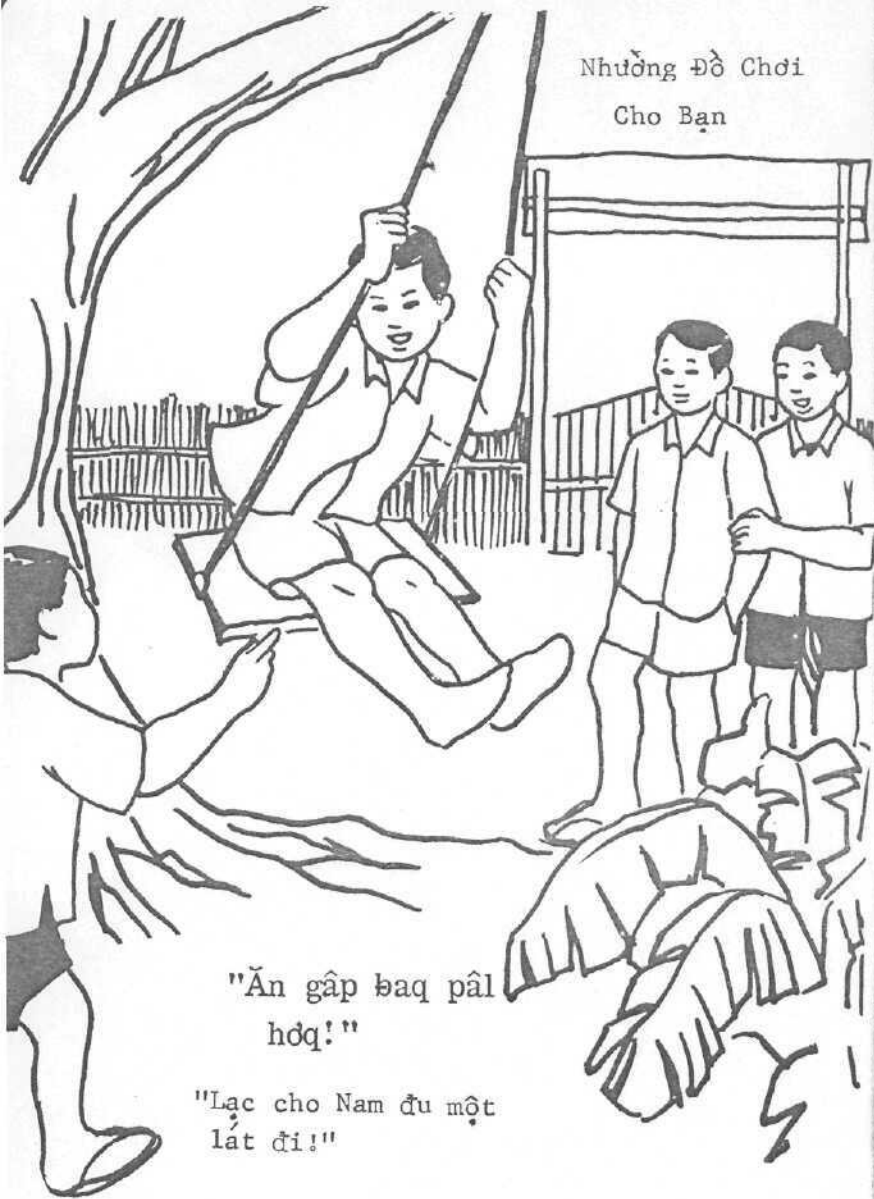
"Thưa thầy, anh Sanh té kìa."

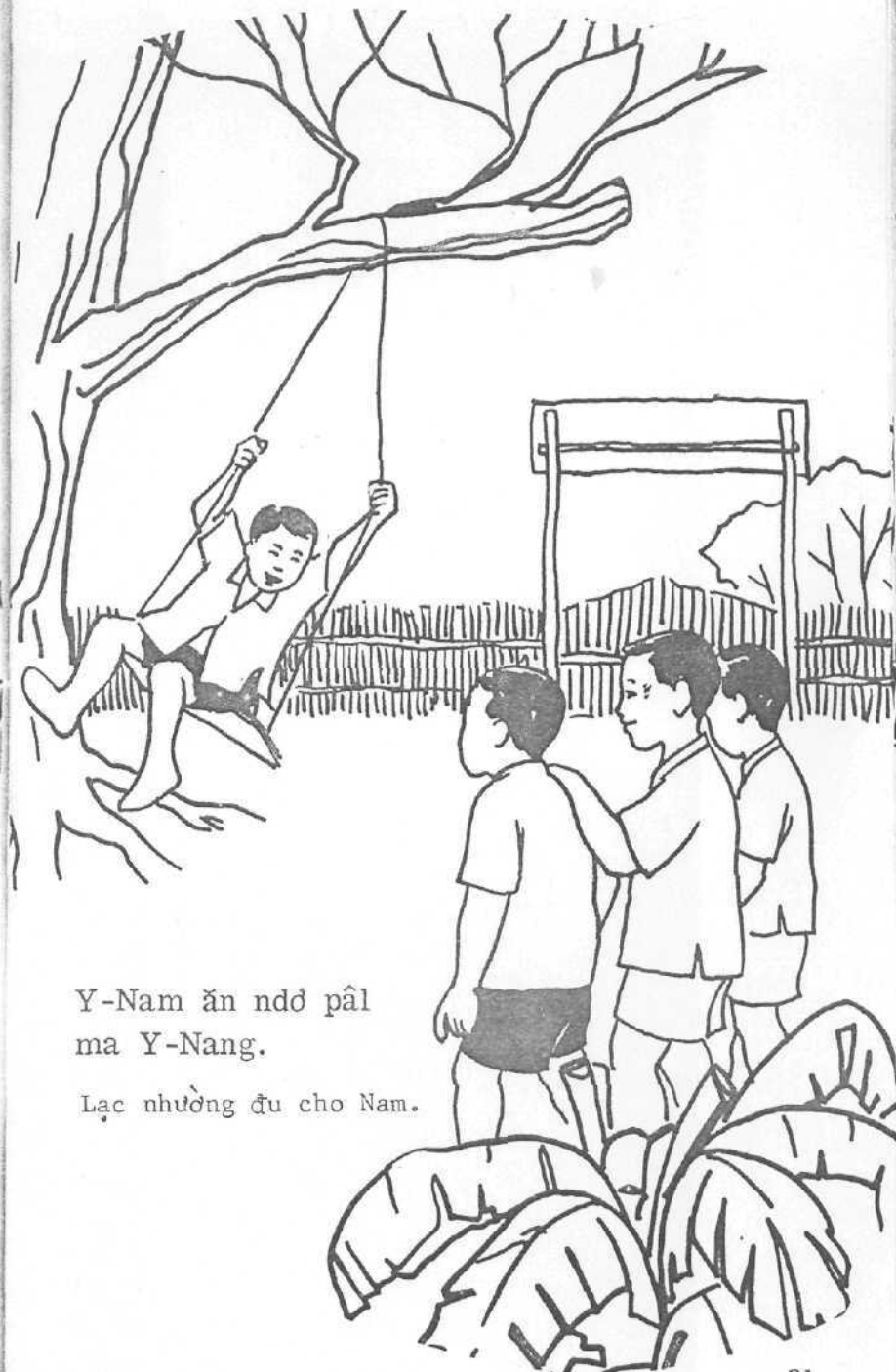
35. ĂN NƠ PÂL MA BÃL

Những Đờ Chơi
Cho Bạn

"Ăn gập baq pâl
hơq!"

"Lạc cho Nam đu một
lát đi!"

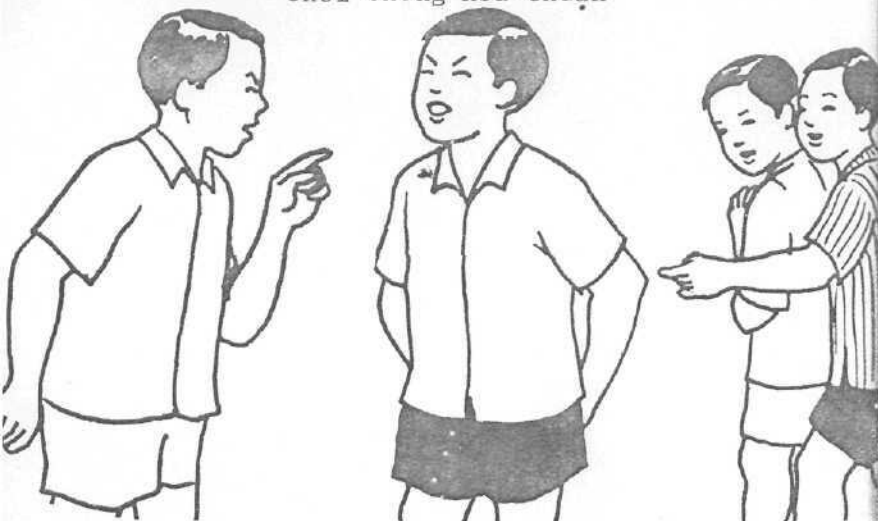

Y-Nam ăn nơ pâl
ma Y-Nang.

Lạc những đu cho Nam.

36. PÂL NDREL UEH MAAK

Chơi Chung Hòa-thuận

Băi Y-Nam guq tâm riăch.

Bạn Lạc đang gây-gỗ.

Y-Nam buay lời.

Lạc can-ngăn.

Y-Nam jêh ri leq băl păng
tâm pâl ndrel răm maak.

Lạc và các bạn chơi đùa vui-vẻ.

37. PÂL MA NAU
SŌNG UEH

Chơi Thăng-thấn

Y-Nam ndrel ma bǎl pǎng pǎl "tâm pit kơ".

Lạc cùng bạn chơi
"cuóp cò".

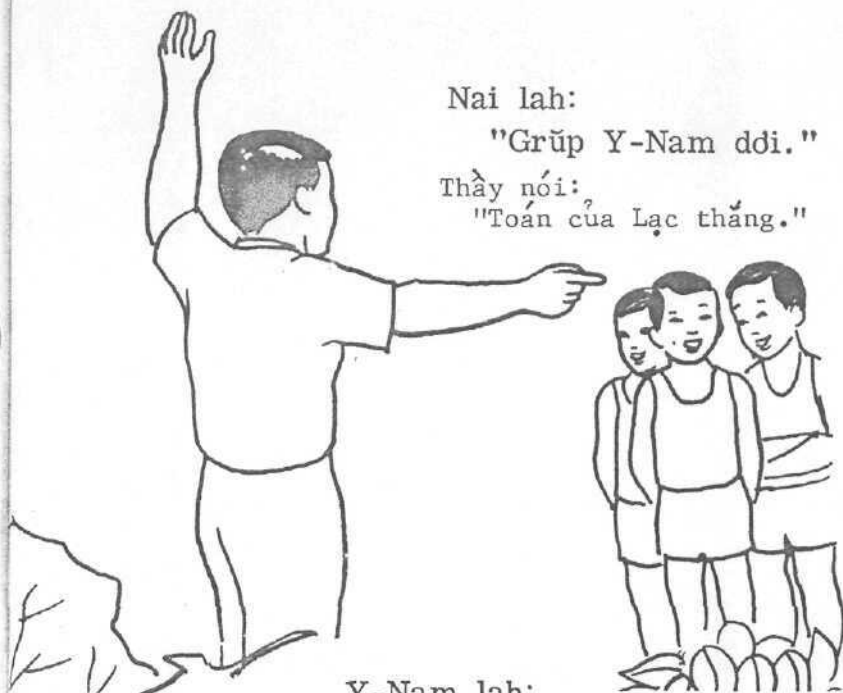
Bǎl Y-Nam tǐng bah kơi.

Bạn Lạc rượt theo.

Nai lah:
"Grúp Y-Nam dơi."

Thầy nói:
"Toán của Lạc thắng."

Y-Nam lah:

"Ờ nai, grúp gập roh.
Pǎng ơ geh dong jêh
ta sang nglík gập."

Lạc nói:

"Thưa thầy, toán chúng em thua.
Anh này đã đập trúng vai em."

38. NAU PLOQ NTI

Nai nkra ... tât jru mǎng.

Y-Nam pòk môk ... nai.

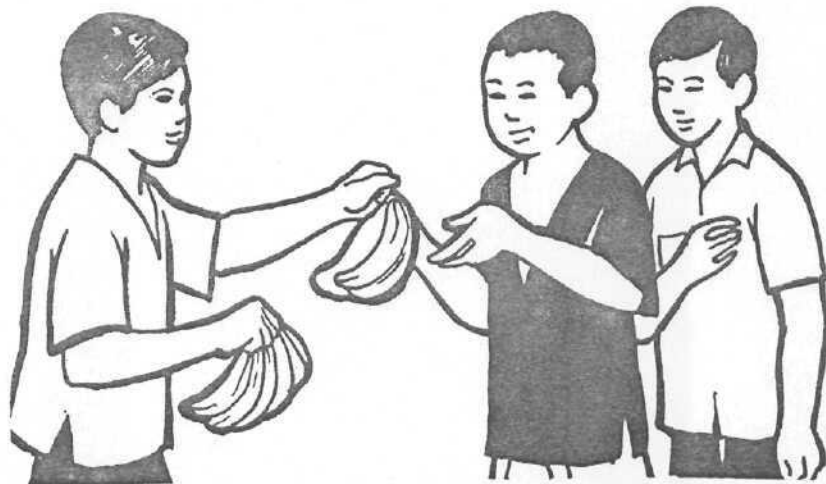

Bài Ôn
Thầy sửa ... tới khuya.
Lạc đồ nón ... thầy.

H'Bat ăn ... ma bǎi.

Hồng nhường ... cho bạn.

Y-Nam tâm paq play prit ma ....

Lạc chia chuối cho ....

39. MBAH KƠ

Phung kon se nti sambūt mbah kơ.

Leq kon se guq sōng sāk jăn.

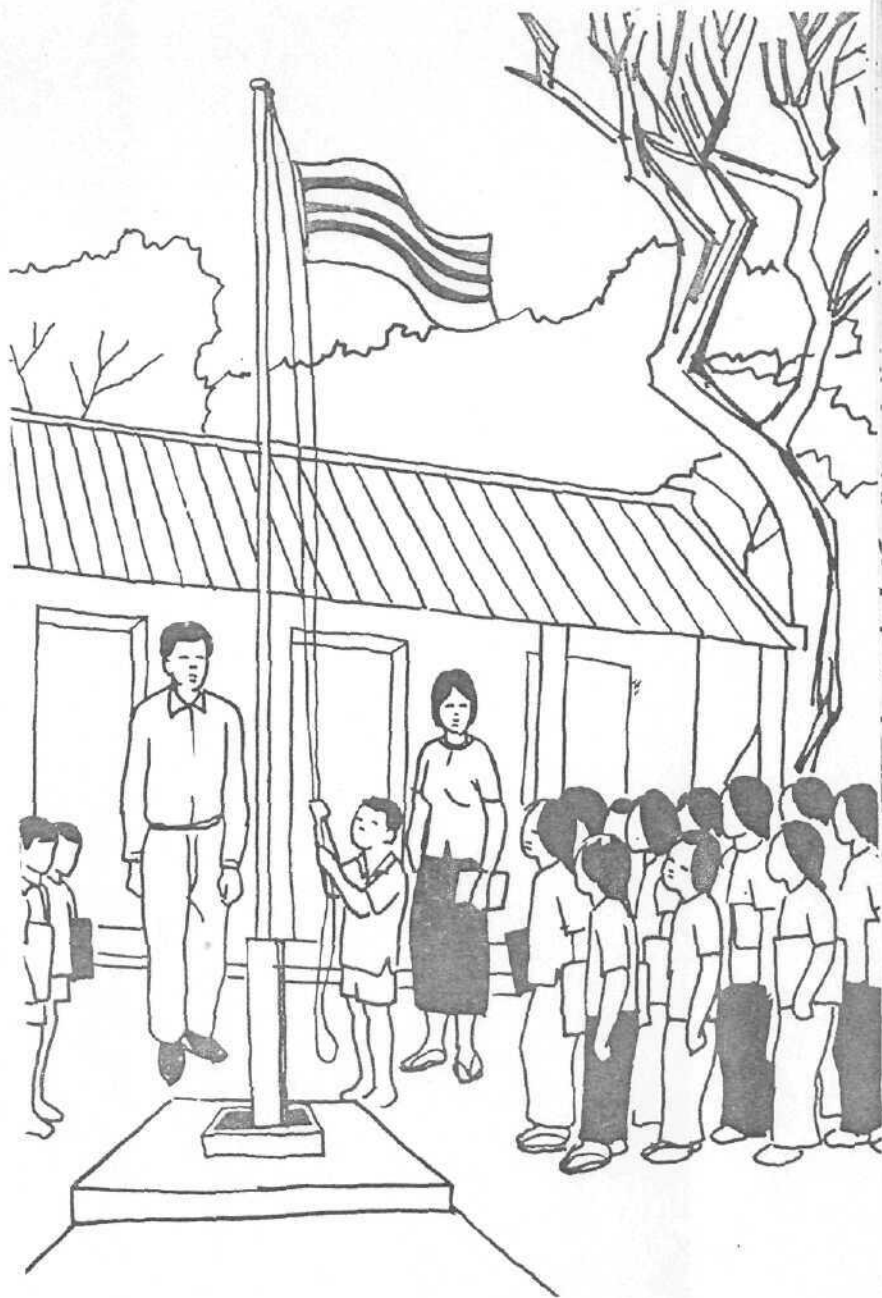
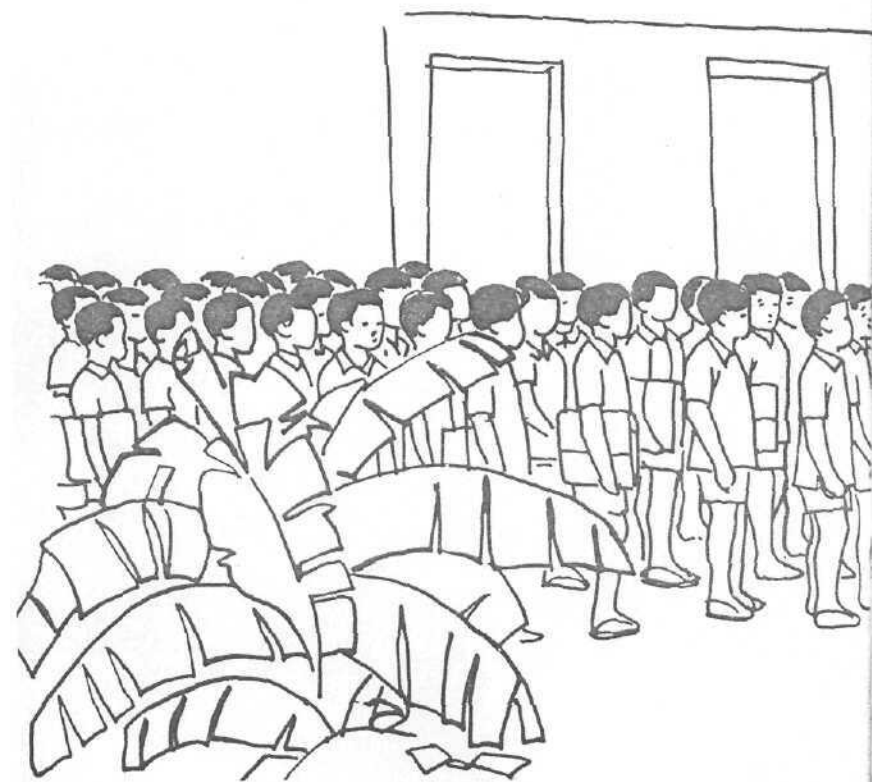
Khăn păng munh tâm ban bâu.

Chào Cờ

Học-sinh chào cờ.

Các em đứng nghiêm.

Các em hát đúng giọng.

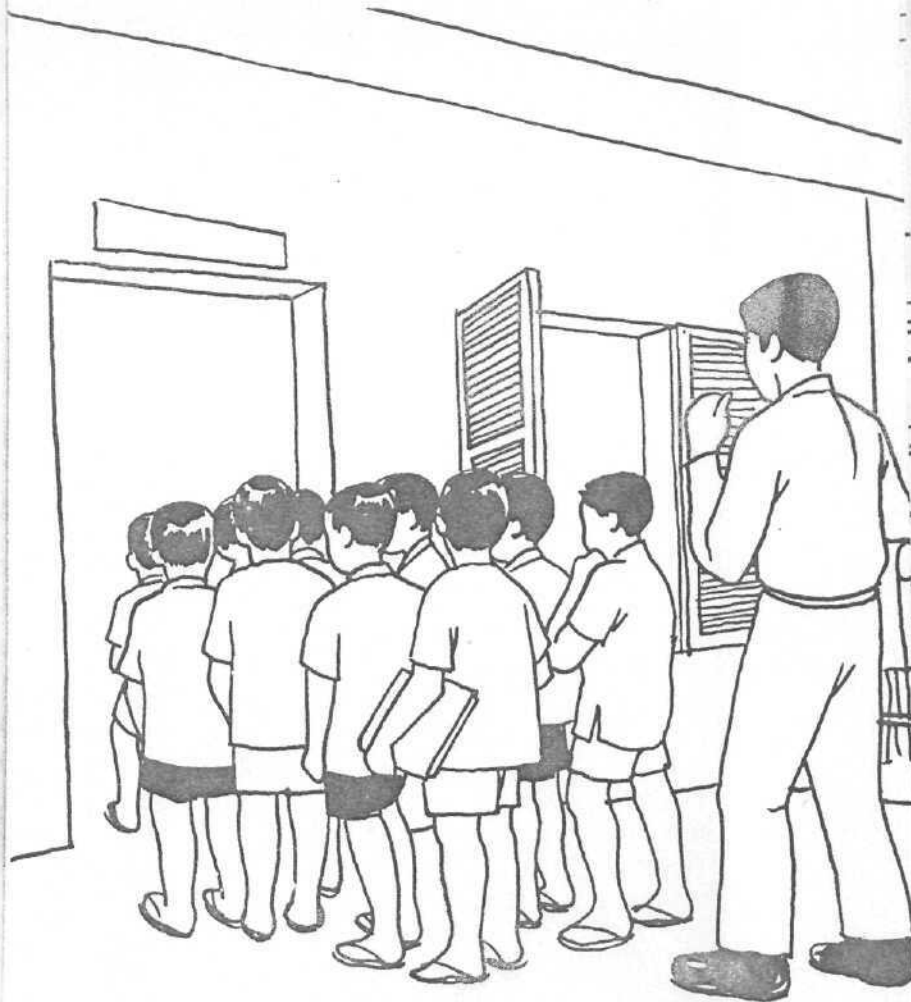

40. DỠ DẤP NTRONG
Lúc Sắp Hàng

Lôch mông pâl jêh.
Phung kon se dấp bah nấp mpông jrô nti.
Đã hết giờ chơi.
Học-sinh sắp hàng trước cửa lớp.

Phung kon se hoq dấp
sống ntrong.
Khân păng lăp tâm jrô nti.
Các em đã sắp hàng ngay-ngắn.
Các em vào lớp.

41. CHÊQ NDÖK N'HA
RĐAIH TÂM BAI

Bỏ Giấy Vào Giỏ

NTan sa bãnh.
Păng mảr n'ha rđaih nklâm
bãnh tâm jrô nti.

Trò Tư ăn kẹo.

Em xả giấy bọc kẹo ra lớp.

Y-Nam dôn n'ha rđaih nklâm bãnh.
Păng chêq tâm bai ndök.

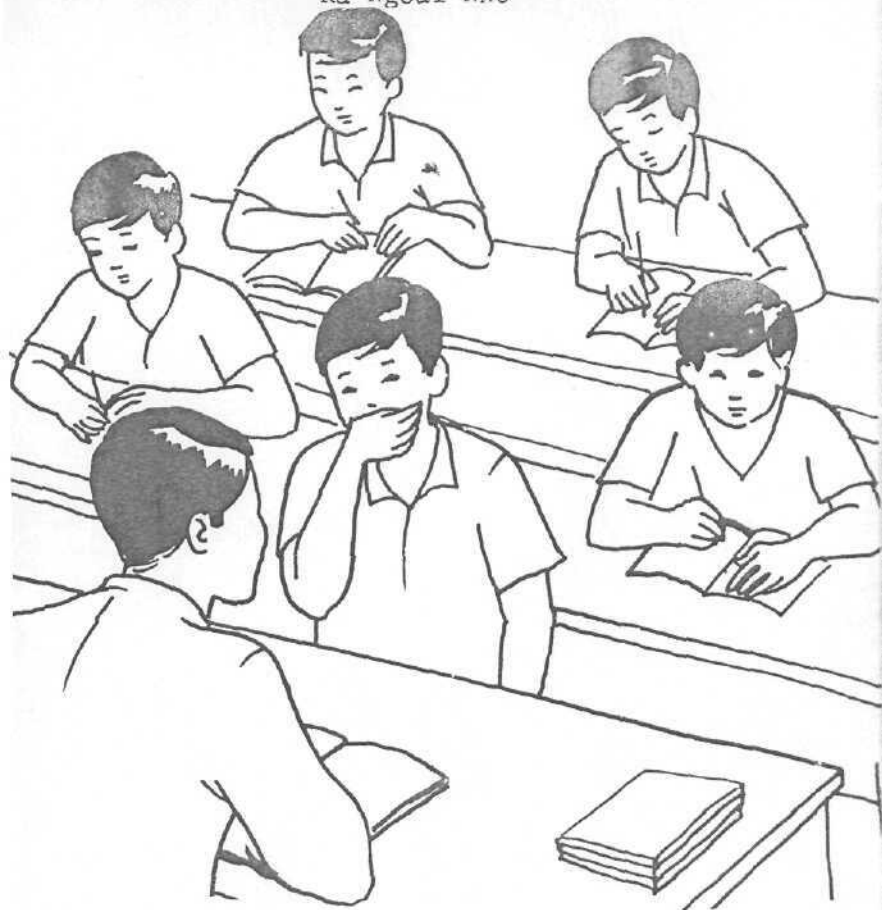
Lạc lượm giấy bọc kẹo.

Em bỏ vào giỏ rác.

42. SOH DAK DIU BAH DIH

Ra Ngoài Nhỏ

Y-Nam siäk.

Păng dẫn ma nai luh bah dih soh dak diu.

Lạc ho.

Em xin phép thầy ra ngoài để khạc nhỏ.

Y-Nam luh bah dih soh dak diu.

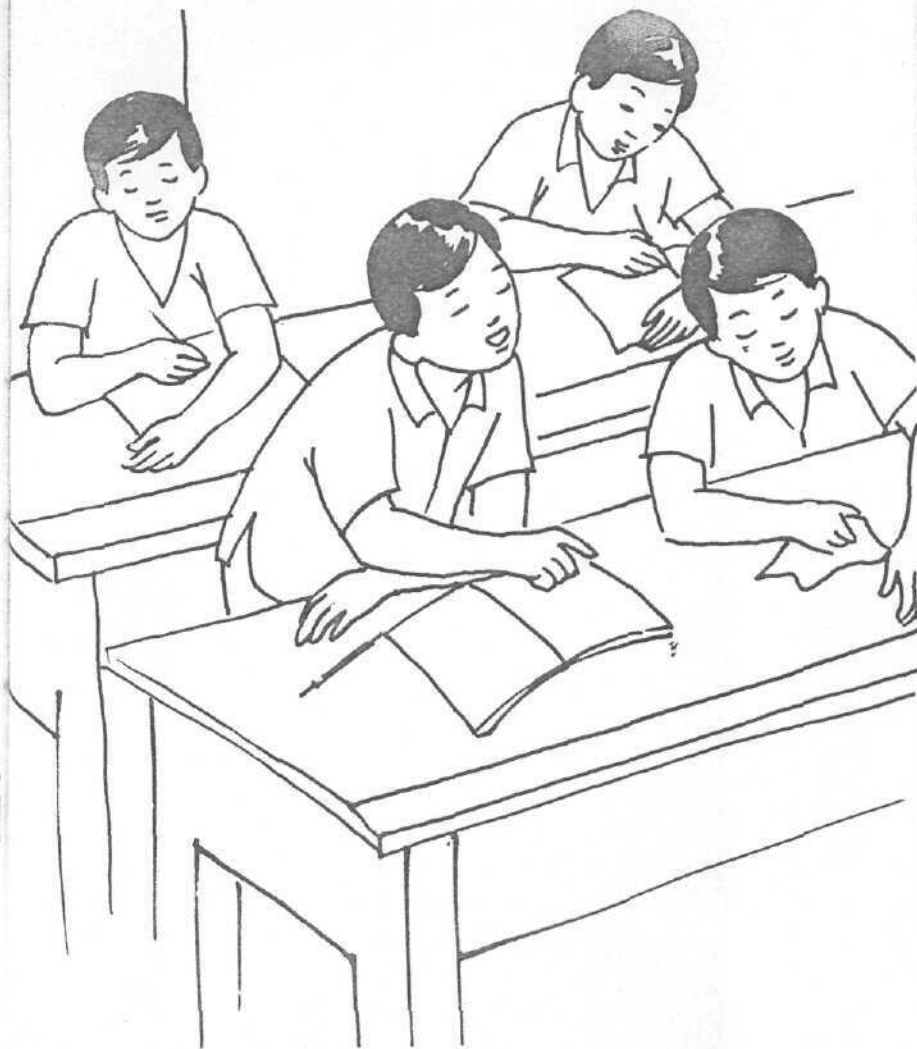
Lạc ra ngoài nhỏ.

43. MRAY CHHŨNG RNŌL

Giữ-gìn Bàn Ghế

Băi Y-Nam đồng klo kach rup
ta kalđ chhŭng.

Bạn Lạc vẽ phẩn trên bàn.

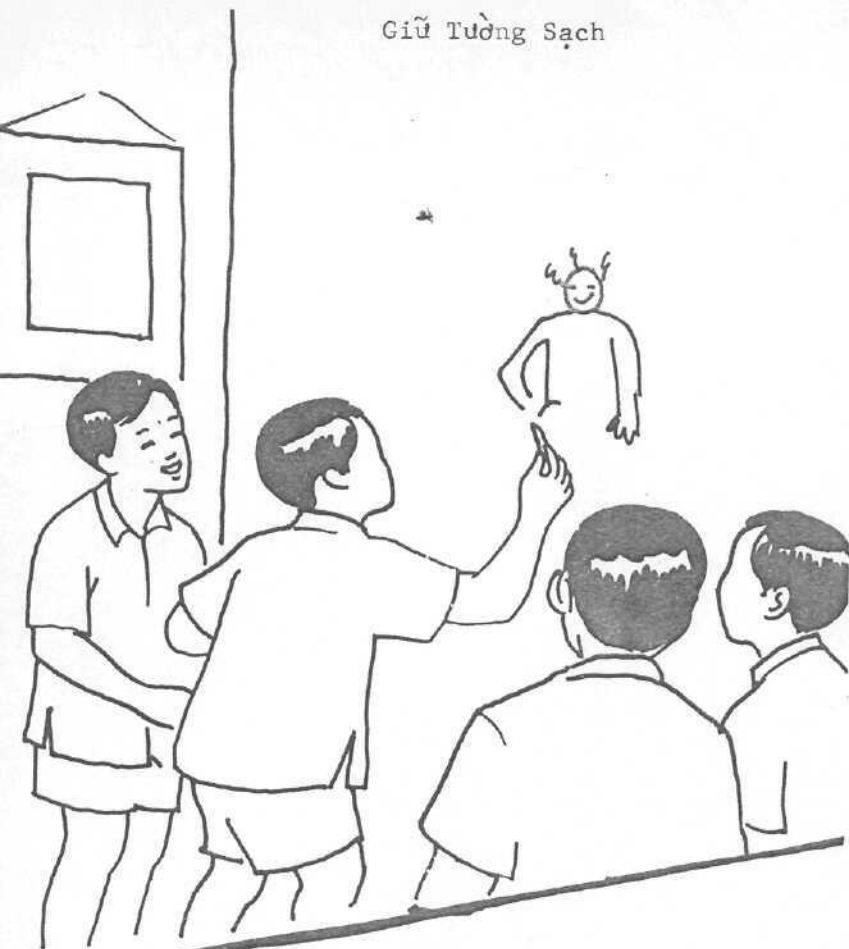
Y-Nam lah ma băi păng:
"He mray ăn ueh chhŭng nai."

Lạc khuyên bạn:

"Ta nên giữ-gìn bàn học."

44. MRAY NGHI SAMBŪT ĂN KLOH

Giữ Tường Sạch

MBlut chih rup ta mpir.
Phung bǎi pǎng hǎn uǎnh
grâm grâm.

Bình vẽ lên tường.
Các bạn xúm lại xem.

H'Bat lah:

"Ăn phung he mray mpir ăn kloh.

Mpir kloh, riq mở nghi sambūt jêng ueh."

Hồng nói:

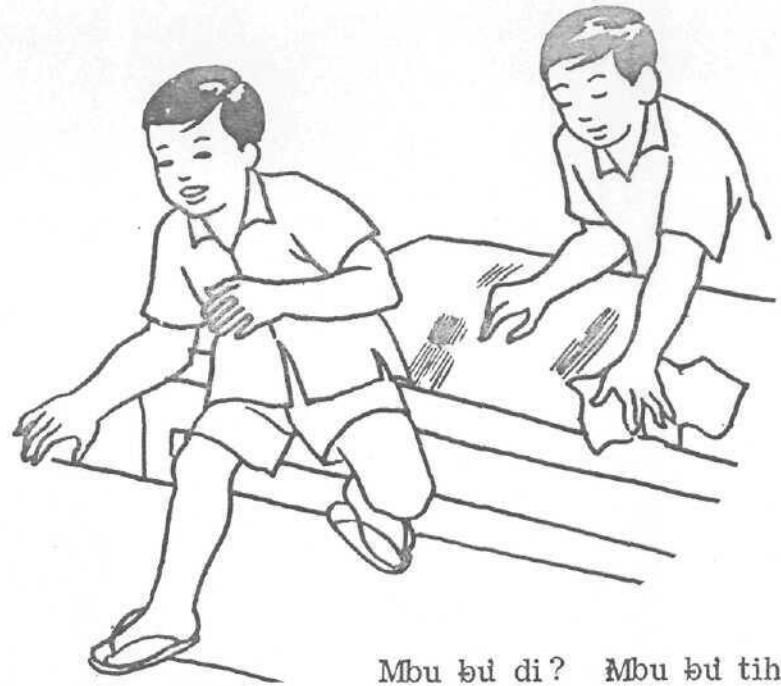
"Chúng ta giữ tường cho
sạch. Tường có sạch,
trường mới đẹp."

45. NAU PLŌQ NTI

Bài Ôn

Mbu hủ di? Mbu hủ tih?
Ai đùng? Ai sai?

Mbu hủ di? Mbu hủ tih?

Ai đùng? Ai sai?

46. MRAY NDROM SAMBŪT SAMTRA
JÊH RI NDƠ DŌNG NTI SAMBŪT

Giữ-gìn Sách vở và
Học-cụ Nhà Trường

Y-Nam lah ma bāl păng:
"Sambŭt rup neh sat jêh.
He loq lĩr đōng."

Lạc nói với bạn:

"Bản-đồ đã rách. Chúng ta nên dán lại."

Nai rnê:

"Leq khân may mleh ngăn.

Khân may blau mray nđô nđơ đōng tâm
ngih sambŭt."

Thầy khen:

"Các em ngoan lắm.

Các em biết giữ-gìn đồ dùng nhà trường."

47. MRAY ẨM KLOH NTU DAK

Giữ Giếng Nước Sạch

MBlut klũp ndõk tâm ntu dak.

Bình vút rác vào giếng nước.

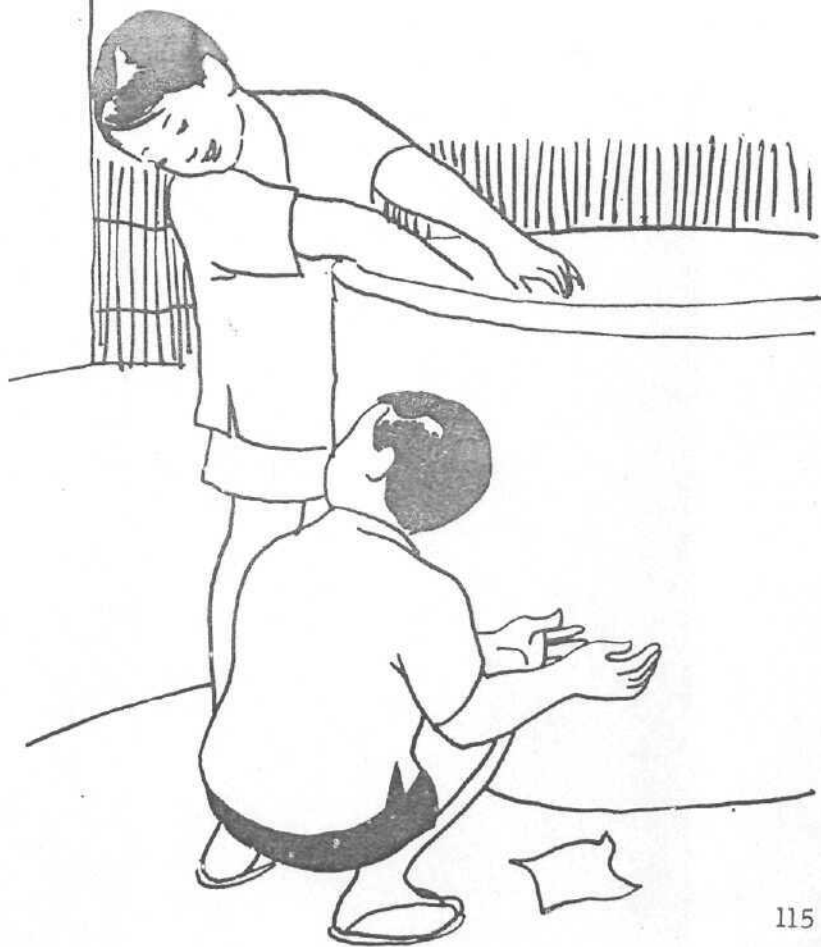

Y-Nam lah:

"Lời ta chêq ndõk tâm ntu dak ôh.
He mray ăn kloh hớq."

Lạc nói:

"Đừng vút rác vào giếng. Ta nên
giữ nước giếng sạch."

48. HĂN EK, HĂN CHRACH ĂN GĂL NTŪK

H'Bat lah ma Y-Nam:

"Nghì ek geh jêh ta nây.

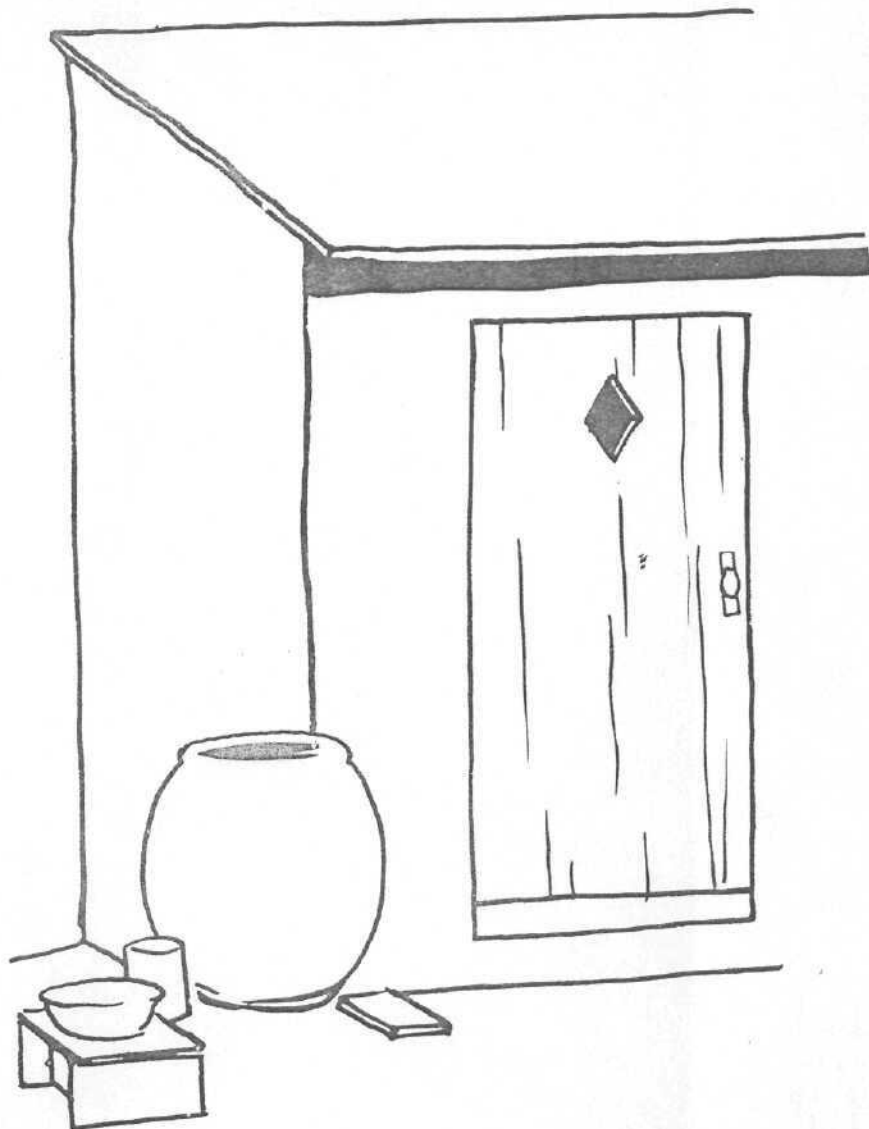
May lăp tâm nây, tở lah ũch ek chrach."

Đi Tiêu, Đi Tiêu Có Nơi

Hồng bảo Lạc:

"Nhà tiêu sẵn đó.

Em hãy vào trong mà tiêu, tiêu."

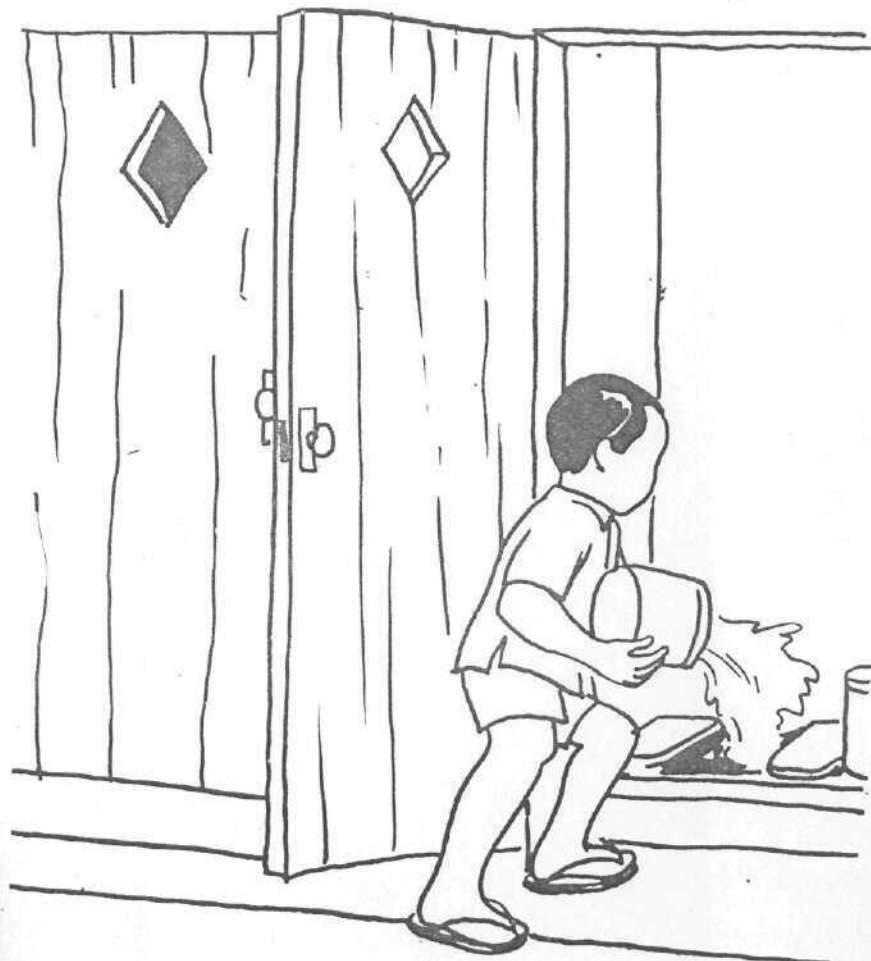
49. MRAY NGHI EK ĂN KLOH

Giữ Nhà Tiêu Sạch

Jêh ek, Y-Nam chêq n'ha rđaih tâm thũng.
Păng nkhũt dak tâm ntu.
Păng mray nghi ek kloh.

Đi tiêu xong, Lạc bỏ giấy vào thùng.
Em gội nước vào cầu. Em giữ nhà tiêu sạch.

50. LỜI BỮ IỜH N'GAR

Không Phá Hàng Rào

Play kasu chúng đăt bah diê n'gar.

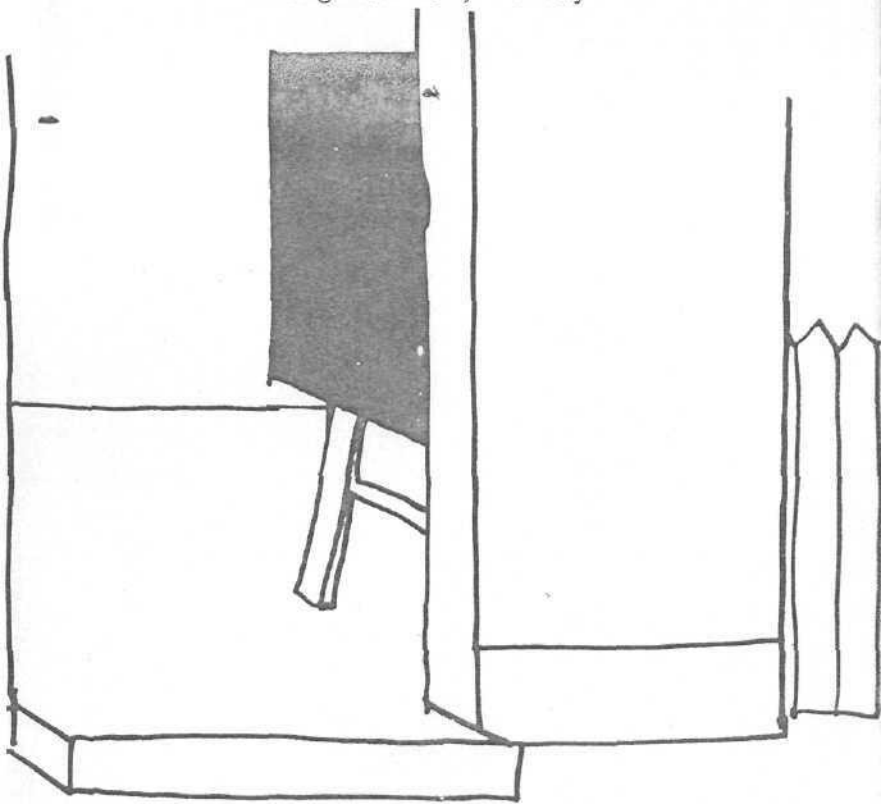
Y'Bat mâu ăn Y-Nam mphĩk n'gar ôh.

Quả banh lọt ra ngoài rào.

Hồng không cho Lạc vạch rào chui ra.

51. LỜI PEQ KAO, GÊH N'GĨNG SI

Không Hái Hoa, Bẻ Cây

H'Bat buay Y-Nam:

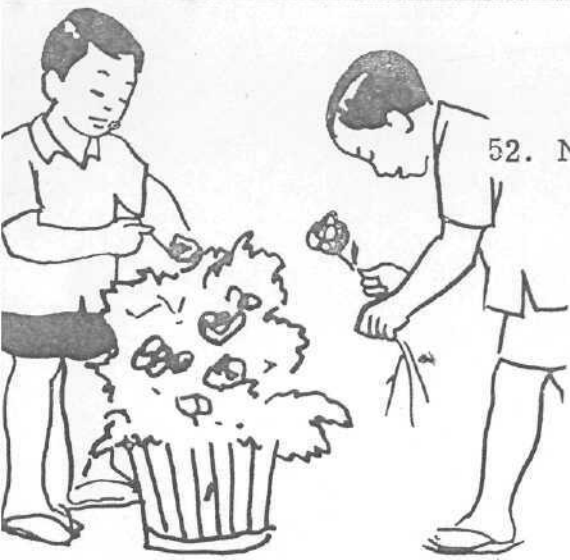
"Lời may peq kao.

Yor geh kao neq yoh,

ngih sambūt he jêng ueh."

Hồng gần Lạc: "Em không nên hái hoa.

Nhờ có hoa, trường ta thêm đẹp."

52. NAU PLOQ NTI

Bài Ôn

Moh kan bar hê kon se nti sambüt ad bư?
May ịch kết khân pãng leq? Phâm bư?

Hai trò này đang làm gì?

Em có nên bắt chước không? Tại sao?

Bu nôm ndrom sambüt ad?
Phâm Y-Nam ndjôt ndrom
sambüt?

Sách này của ai?

Lạc cầm sách như thế nào?

H'Đat bư beq bok jut chúng.

Phâm bư H'Đat mâu mbũk bok tâm thao dak?

Hồng thấm ướt khăn lau bảng.

Tại sao Hồng không nhúng khăn lau bảng
vào hồ nước?

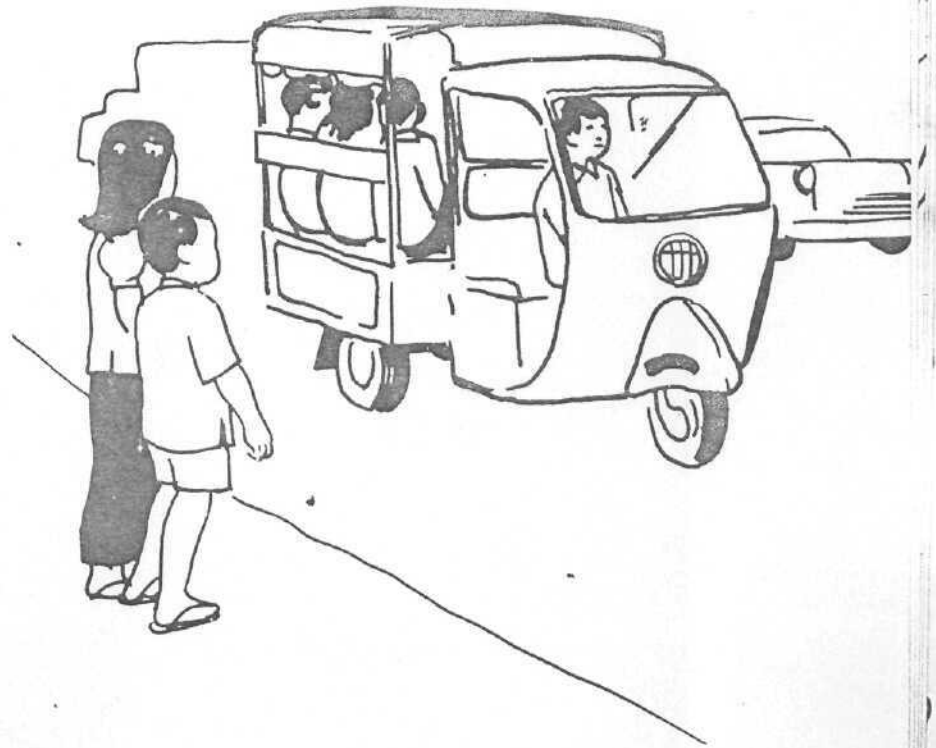

KỶ IV

Chương IV

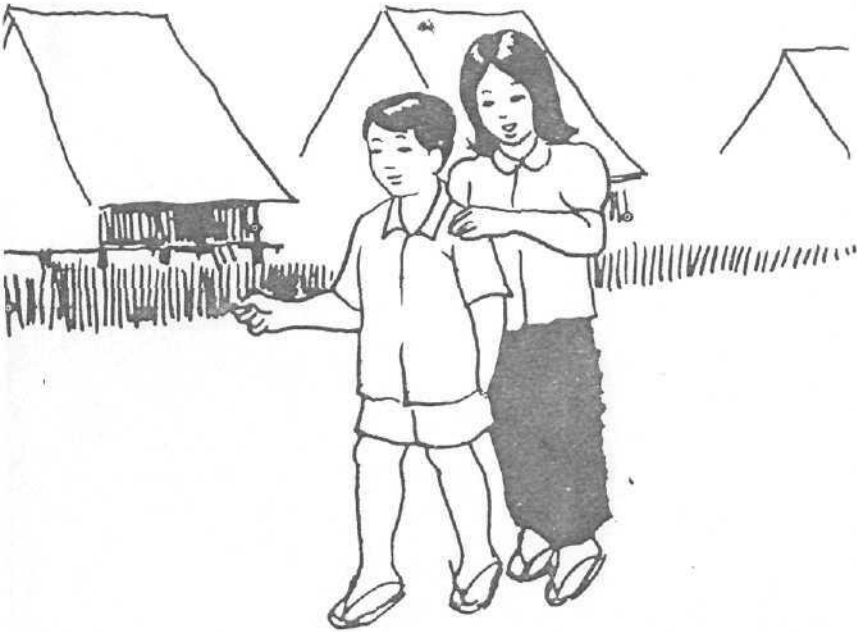
ROQ GUNG TRONG

Ngoài Đường

53. HÃN MỞ BAH MA

Đi Bên Phải

Yô H'Bat ji.

H'Bat ndrel ma Y-Nam hãn chop yô.

Bar hê khân pãng luh taq bah nghi.

Dì Ba đầu.

Hồng và Lạc đi thăm dì.

Hai em ra khỏi nhà.

Khân pãng hãn rgãn trong toyh.

Khân pãng hãn roq pĩt trong mở bah ma.

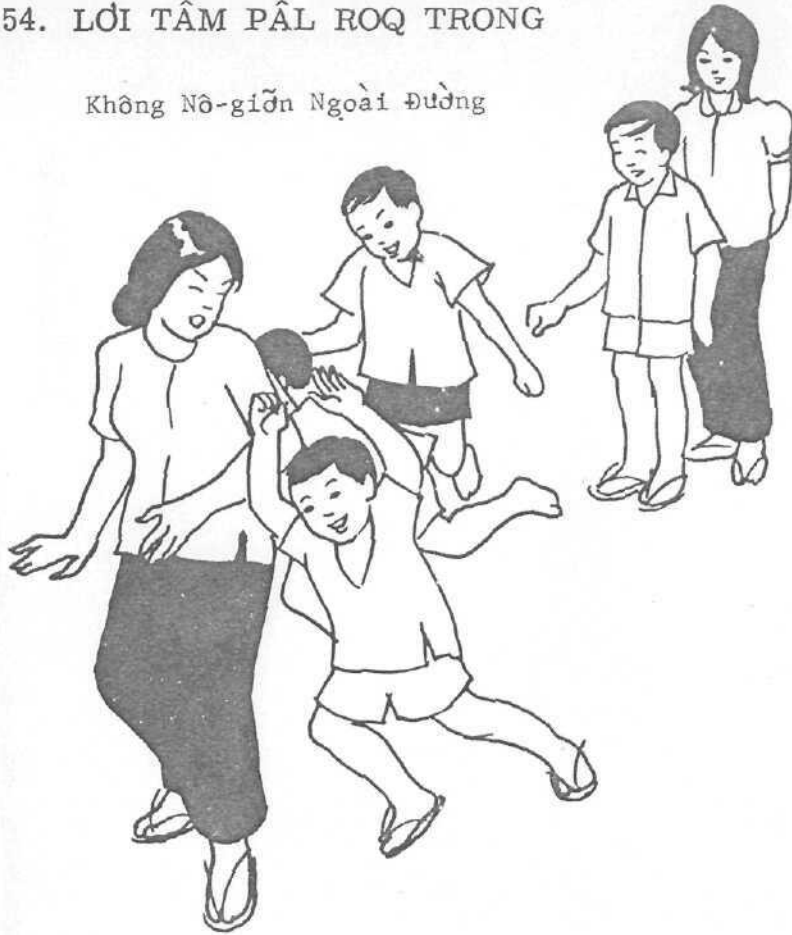
Hai em sang qua đường cái.

Hai em đi sát lề đường bên phải.

54. LỜI TÂM PÁL ROQ TRONG

Không Nô-giỡn Ngoài Đường

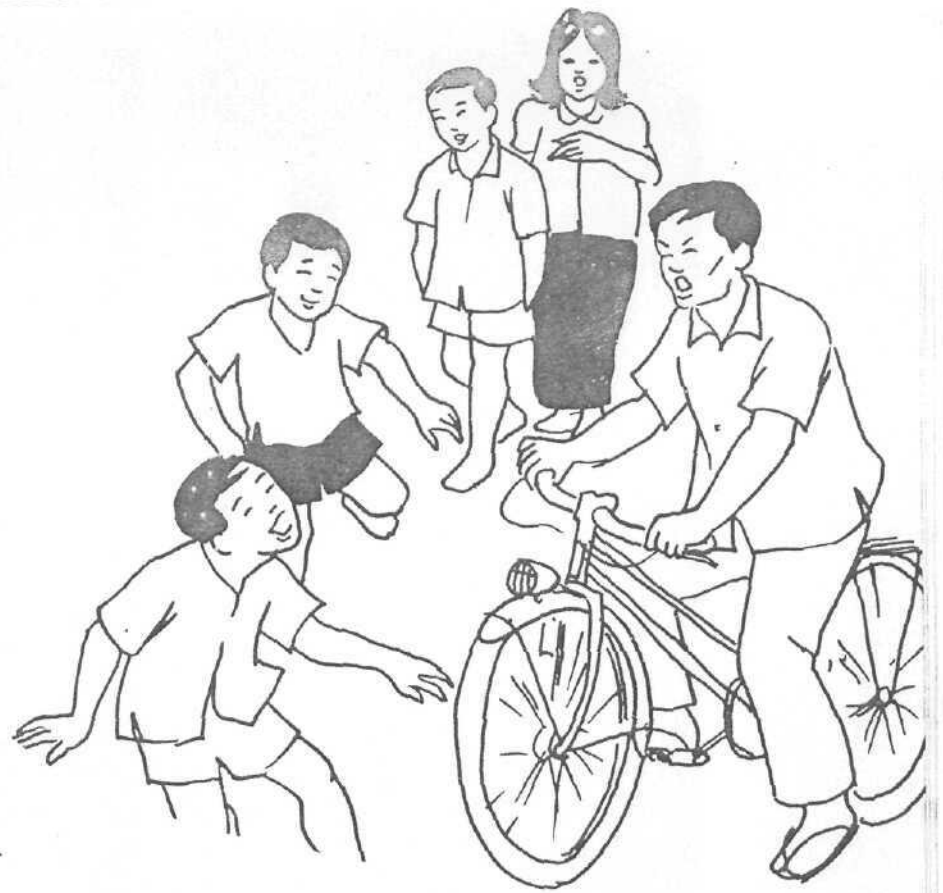

I'Bat ndrel ma Y-Nam sađ du phung kon se
âm tĩng roq trong.

Du huê geh tom bunuyh dôi hãn roq trong.

Hồng và Lạc gặp một bọn trẻ đang rượt nhau.

Một đứa xô vào một người đi đường.

Du huê êng đống nhuất ta nklang trong.

Du bôk ñeh vai jâng tât.

Khêp nãn bu nkân ñeh.

Yor ri yớh kon se nãy klaih geh nau moh
rman.

Đứa khác chạy ra giữa đường.

Một chiếc xe đạp trờ tới. Xe thắng kíp.

Đứa bé thoát khỏi tai-nạn.

55. HÃN RGÃN TRONG

Bãng Qua Đường

H'Bat jêh ri Y-Nam dăch tăt ta bon yô păng.

Y-Nam lah:

"Lõng he rgãn hom trong yuh!"

Hồng và Lạc gãn tới làng của dì.

Lạc nói:

"Mình qua đường đi chị."

H'Bat plôq lah:

"Lor ma he rgãn trong,
ãn he uãnh bah năp, bah kôi."

Hồng đáp:

"Qua đường phải nhìn trước, ngó sau."

56. LỜI MỪNG MẠCH MA PHUNG NI NAP

Không Chế Riều Người Tàn-tật

Du huê bu klâu ranh chieh mắt
ndjôt mâng jra rvd trong hăn.

Geh âk phung kon se nhuât groi kdi mûch
không ôbăl.

Khân păng không ngđi bir, ngđi srđh ma ôbăl.

Một ông lão mù chống gậy dò đường đi.
Mấy đứa trẻ chạy theo.
Chúng chế riều ông.

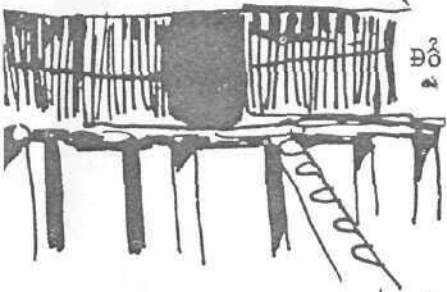

H'Bat lah:

"Yôq yai ngăn ma bunuyh chieh mắt neq. Lđi
ta khân may mûch mach ngđi bir ma ôbăl ôh."

Hồng nói: "Tội-nghiệp ông lão mù.
Các em đừng chế riều ông ấy."

57. NKHŨT NDŌK ROQ TRONG
JÊNG BŌQ NGĂN

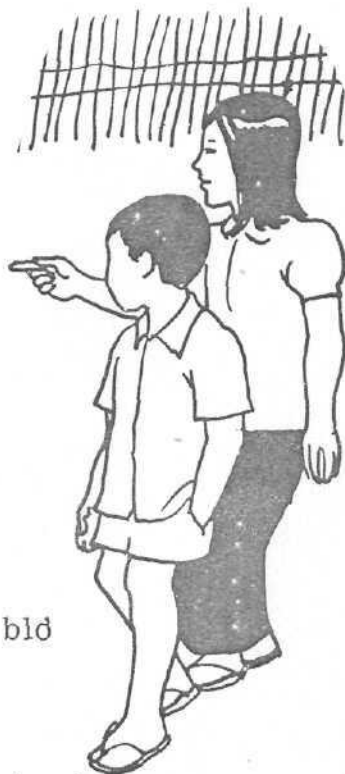
Đổ Rác Ra Đường Bản Lãm

Tât ta ntūk nkhŭt ndŏk,
H'Bat ntĩm jêh ri lah ma
oh păng:

"Nghĩ bu ở nkhŭt ndŏk blaq blŏ
tâm trong jêng bŏq ngăn.

Đập đồng rác, Hồng chỉ tay và nói với em:
"Nhà này đổ rác ra đường, dơ quá."

Hăn tât ta du rplay trong, Y-Nam sảo du huê
bunuyh dôi nkhŭt ndŏk tâm thŭng.

Y-Nam lah ma yuh păng:

"Nkhŭt ndŏk tâm thŭng nâm nêdq mŏ kloh,
yuh yŏq!"

H'Bat plŏq lah:

"Di jêh oh ah."

Đi một quãng đường, Lạc thấy một người đang đổ rác
vào thùng. Lạc nói với chị: "Đổ rác vào thùng
như vậy mới sạch, phải không chị?"

Hồng đáp: "Phải rồi, em ạ!"

58. NAU PLOQ NTI

Bài Ôn

Gập hãn mở bah ....

Em đi bên ....

Gập mầu ... roq trong.

Em không ... ngoài
đường.

Gập nkhit ndok tâm ....

Em đổ rác vào ....

Gập kól bunuyh ....

Em giúp đỡ người ....

59. TỜ LAH NCHO NDEH LAMBRETТА

Khi Đi Xe Lam

Du bôk ndeh Lăm-bret-ta mra ntôm nchuât.

Y-Nam dôl suang jâng hao ndeh.

H'Bat kân oh pãng jêh ri lah:

"Ndeh hoq bêng jêh. He guq kâp hăn bah kôi."

Một chiếc xe lam sắp chạy.

Lạc toan bước lên xe.

Hồng giữ em lại và nói:

"Xe đã đầy. Ta nên đợi chuyến sau."

Ndeh số mầu geh âk bunuyh ôh.

H'Bat ndrel ma Y-Nam hao ndeh.

Ăp nôm guq du rplay rndl.

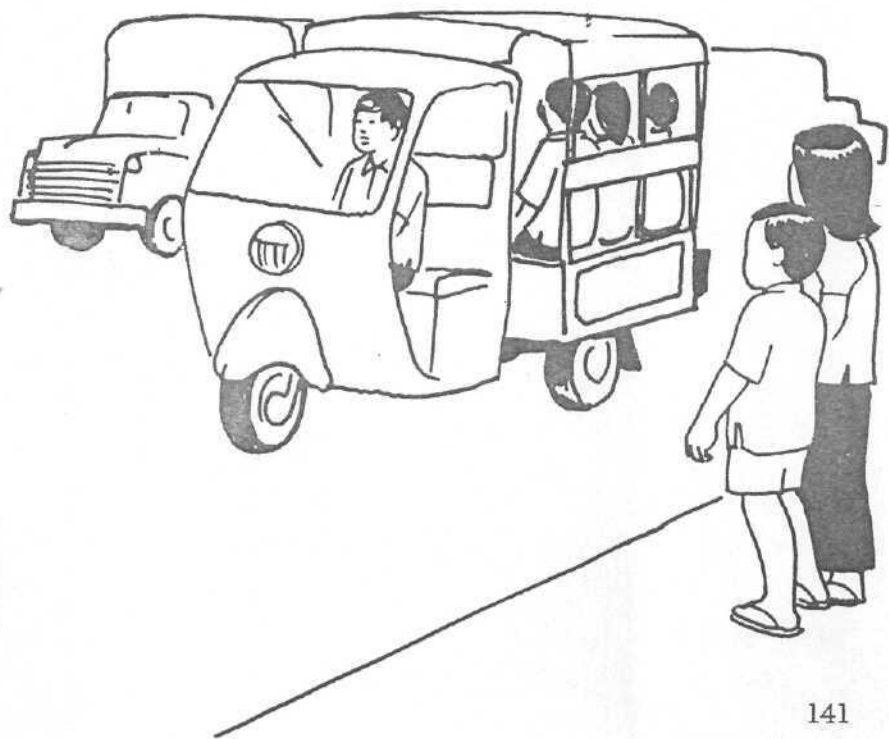
Ndeh nchuât roq trong rngân rngiq.

Chuyến xe này không đông khách.

Hồng và Lạc lên xe.

Mỗi người ngồi một chỗ.

Xe chạy trên đường êm-thấm.

60. NCHO NDEH LỜI GUQ ÔH TA GUNG
JŨR HAO

Đi Xe Không Đứng
ở Bạc Lên Xuống

Ndeh nân yoh.

Y-Nam ntrôi yuh păng hao ndeh.

H'Bat lah:

"Ndeh bêng jêh, mâu hôm geh ntik ncho."

Y-Nam lah:

"He guq dâk ta gung hao neq kađôi leq."

H'Bat lah:

"Guq dâk ta gung jŭr hao neq, klach ngãn oh ah."

Chiếc xe ðò ngừng lại. Lạc giục chị lên xe.

Hồng bảo: "Xe chậ, đâu còn chổ." Lạc nói:

"Ta đứng ở bạc xe cũng đứợc." Hồng đắp:

"Đứng ở bạc xe nguy-hiêm lắm, em ạ!"

Joq djêq ma nây du bôk ndeh êng tât.

Ndeh ơ djêq bunuyh ncho.

H'Bat ndrel ma Y-Nam suang lắp tâm ndeh.

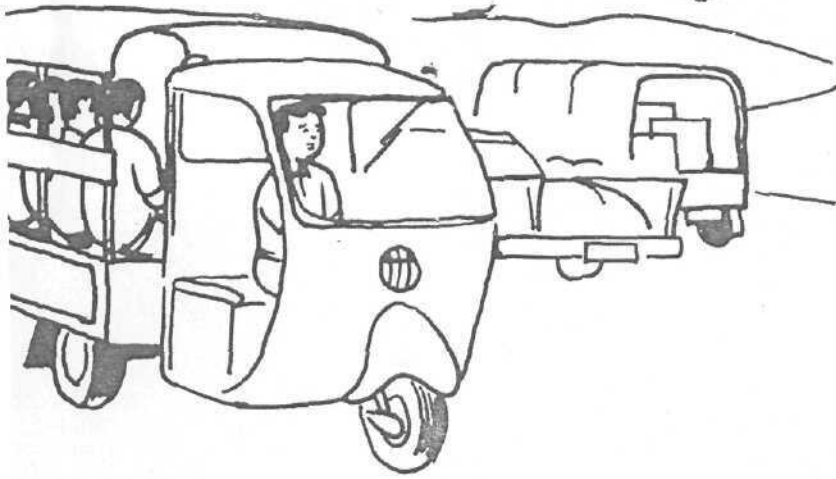
Ặp nờm guq du rplay rnl.

Lắt sau, một chiếc xe ðò khác tớí. Xe này thừa khách. Hồng và Lạc lên xe bứợc vào trong.

Mỗi em ngồi một ghé.

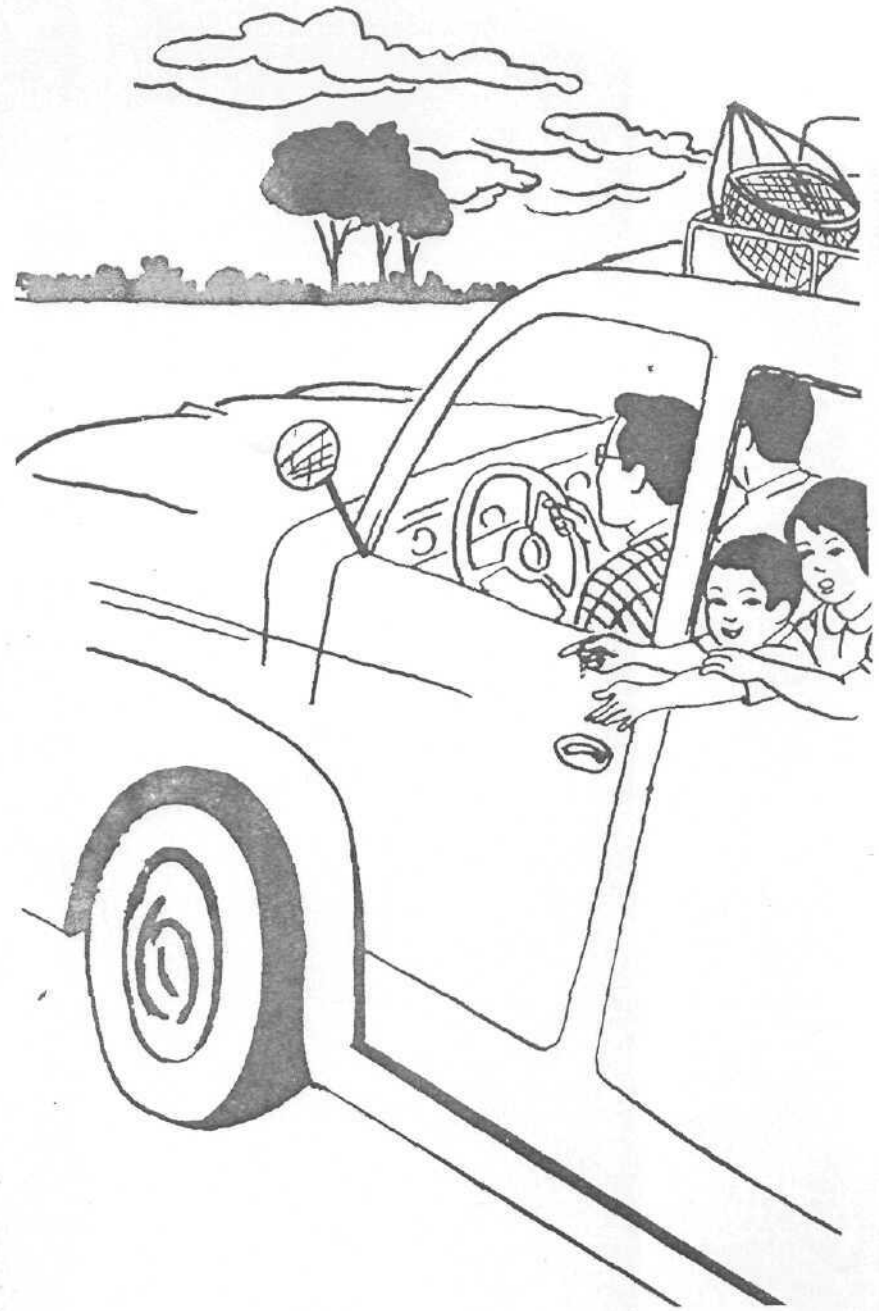
61. NCHO NDEH LỜI TA YỜR TI BAH DIH

Đi Xe Không Thò Tay Ra Ngoài

Ndeh ăt nchuăť bảbớ roq trong.
Y-Nam yờr ti nẵm mớ bảh bri.
H'Bat mphậk ngặch ti oh pắng lắp tắm
ndeh jêh ri lah:
"Tớ lah dồl ncho tắm ndeh, mắu may
yờr ti bảh dih ôh."

Xe chạy bon-bon trên đườg.
Lạc thò tay ra ngoài chỉ trở cảnh-vật. Hồng vội
kéo tay em vào và bảo: "Khi đi xe, không nên thò
tay ra ngoài."

62. NDEH NKÂN NGĂN MƠ DỐI JỮR HAO

Xe Ngừng Hãm, Hãy Lên Xưởng

Ndeh hãn yuq yuq leo tâm nkual ndeh.

Du huê bunuyh ndal ùch jữr.

Pãng rlât jâng prah kamũm.

Xe tù-tù vào bên.

Một người vội-vã nhảy xuống.

Anh trượt chân, té sấp.

Ndeh tât jêh tâm nkual rlu.

Nờm ndjôt nhhât môtơ.

Bu pờk leq mpông ndeh.

Leq bunuyh du huê du huê jữr taq bah ndeh.

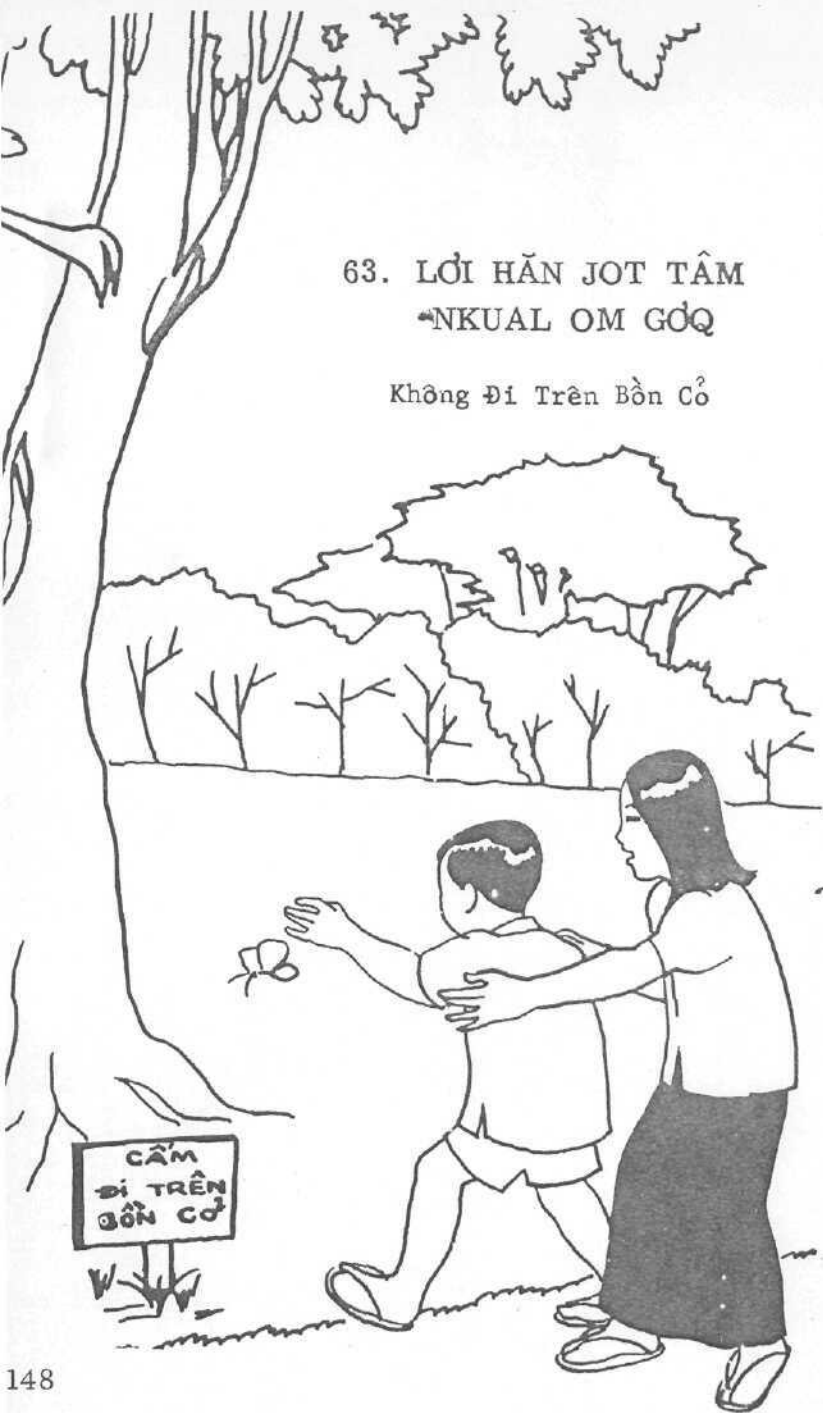
Xe đồ đã vào bên. Tài-xe tắt máy.

Các cửa xe đều mở. Mọi người lần-lượt xuống xe.

63. LỜI HÃN JOT TÂM
"NKUAL OM GÓQ

Không Đi Trên Bồn Cỏ

H'Đat jêh ri Y-Nam tât ta nkual pôih ãih-triik.

Bar hê oh ruh nchhong pâl tâm ãang kao
Kanük Kana.

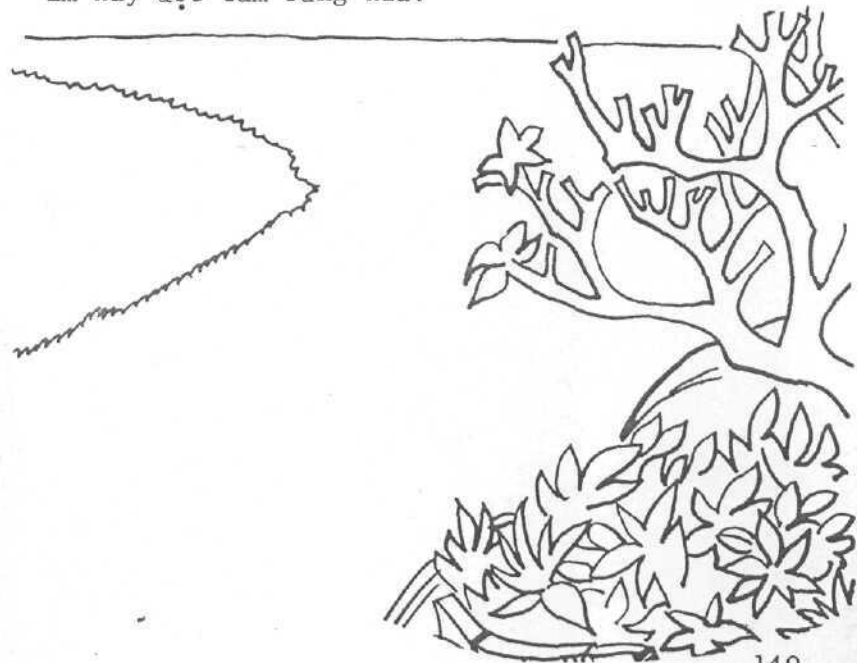
Y-Nam suang leo hãn ta nkual hĩp mỗng rỗiah
nhũp kô-kim.

H'Đat kuãn rdâng jêh ri lah:

"May uãn h ta kãdar teq, moh nau bu chih."

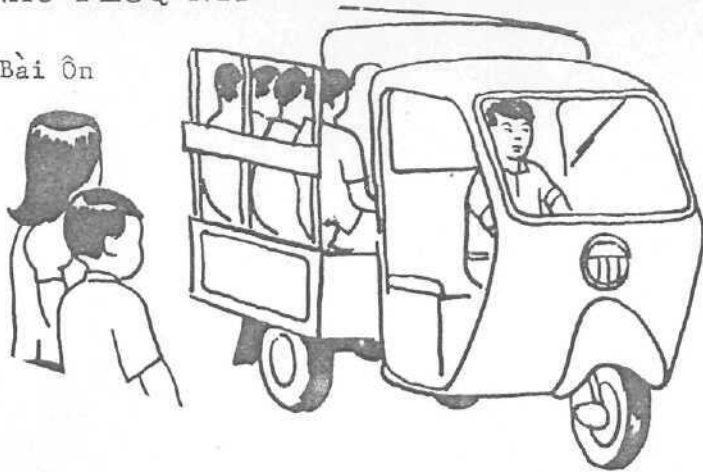
Hồng và Lạc đã tới quận-ly. Hai chị em vào chơi
trong công-viên. Lạc toan bước lên bồn cỏ bắt
bướm. Hồng cản em lại và bảo:

"Em hãy đọc tấm bảng kia."

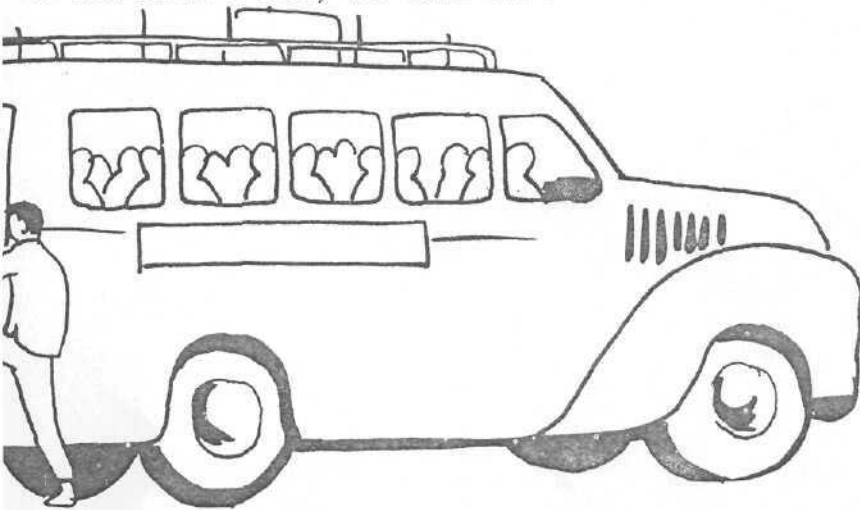

64. NAU PLOQ NTI

Bài Ôn

Ndeh Lãm-êret-ta ... bunuyh jêh, pô ri H'Bat
jêh ri Y-Nam guq kâp ndeh êng bah kôi.
Tô lah ndeh ê rlu, he mâu ....

Xe lam đã ... khách, Hồng và Lạc đứng chờ chuyến
khác. Khi xe chưa ngừng hẳn, ta chớ ....

Tô lah ndeh nchuât, yôh ... bah dih
klach ngãn.
Khi xe chạy, thò ... ra ngoài rất nguy-hiêm.

